

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om stödjande av sanering av förorenade områden och lag om ändring av 148 § i avfallslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om stödjande av sanering av förorenade områden. I den föreslagna nya lagen föreskrivs det om anslag som anvisas i statsbudgeten för stödjande av utredning av föroreningsgraden och sanering av förorenade områden. Syftet med lagen är att förbättra miljöns tillstånd genom att avlägsna risker eller olägenheter för hälsan eller miljön. Stöd kan enligt förslaget beviljas till offentliga samfund, privata sammanslutningar och fysiska personer när förutsättningarna uppfylls.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland föreslås fungera som statsbidragsmyndighet och bevilja understöd för utredning av föroreningsgraden och för sanering av områden när det allmänna intresset det kräver. Enligt förslaget kan Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland även sörja för utredning av föroreningsgraden och för sanering. På grund av allmänt miljöintresse krävs i vissa fall att staten har hand om åtgärderna.

I den föreslagna understödslagen anges det vilka uppgifter miljöministeriet och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska sköta. Lagen innehåller även bestämmelser om de förutsättningar som ska uppfyllas för att stöd ska kunna beviljas. Dessutom föreskrivs det i lagen om grunderna för bestämmande av understöd samt om kostnader som berättigar till understöd.

I propositionen föreslås det också att paragrafen om ikraftträdande i avfallslagen ändras. Enligt förslaget stryks de bestämmelser i paragrafen genom vilka regleringen av det nuvarande stödsystemet enligt 1993 års avfallslag och avfallsförordning har fått förbli i kraft.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2020.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.2 Lagstiftningen i utlandet och i EU	19
Sverige	19
Österrike.....	20
Nederländerna	22
Lagstiftningen i EU	24
2.3 Bedömning av nuläget	25
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	26
3.1 Målsättning	26
3.2 Alternativ	27
3.3 De viktigaste förslagen.....	28
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	29
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	29
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	30
4.3 Konsekvenser för miljön och samhällsliga konsekvenser	32
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	32
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	32
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	32
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	34
DETALJMOTIVERING	35
1 LAGFÖRSLAG	35
1.1 Lag om stödjande av sanering av förorenade områden.....	35
1.2 Avfallslagen	46
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	46
3 IKRAFTTRÄDANDE	46
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	46
Lag om stödjande av sanering av förorenade områden.....	50
Lag om ändring av 148 § i avfallslagen	54
BILAGA	55
PARALLELLTEXT	55
Lag om ändring av 148 § i avfallslagen	55

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Systemet för statliga avfallshanteringsarbeten

Staten stöder utredning av föroreningsgraden på områden som eventuellt är förorenade samt sanering av förorenade områden genom statens system för avfallshanteringsarbeten. Systemet har varit i bruk sedan år 1989. Systemet är avsett för situationer där försummelser i avfallshanteringen inte på annat sätt kan rättas till och där allmänt intresse förutsätter ett ingripande. Sådana situationer kan uppstå när den ansvariga aktören är okänd, oförmögen att betala eller inte kan anträffas och när ett behov funnits att vidta utrednings- och saneringsåtgärder för att skydda hälsan eller miljön.

Genom gällande system för statliga avfallshanteringsarbeten finansieras närmast utredning och avhjälpande av risk eller olägenhet för hälsan eller miljön. Utgångspunkten för åtgärderna är att området undersöks samt att föroreningsgraden och behovet av sanering bedöms. Utifrån bedömningsresultaten planeras behövliga saneringsåtgärder, genom vilka hälso- och miljöriskerna återställs på godtagbar nivå. Hittills har man i synnerhet finansierat sanering av avstjälningsplatser som stängts för länge sedan samt sanering av sågverk, impregneringsinrättningar och skjutbanor. Förutom förorenade områden har man finansierat avlägsnande av löst avfall, såsom skrotfartyg, från miljön.

Från och med år 1989 har man inom ramen för systemet för statliga avfallshanteringsarbeten finansierat saneringen av över 400 riskobjekt, och det är alltså fråga om ett betydande system som främjat saneringen av förorenade områden. I betydligt flera objekt än så har graden av förorening utretts. Ett flertal utredda objekt har dock befunnits vara i ett tillstånd som inte har förutsatt fortsatta åtgärder för avhjälpande av hälso- eller miljörisker. Miljöministeriet har under de senaste åren anvisat 2,5—3 miljoner euro att användas för systemet, och med hjälp av anslaget har saneringsarbeten årligen inletts i 8—15 områden. Till följd av begränsade resurser har finansieringen inriktats på de mest betydande riskobjekten.

I propositionen ingår en ändring av 148 § i avfallslagen, genom vilken föreslås att regleringen som gäller systemet för statliga avfallshanteringsarbeten stryks för undvikande av överlappning. Det är alltså fråga om en justering som föranleds av att en ny understödslag enligt förslaget stiftas.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland

Samordningen och assistansen inom systemet för statliga avfallshanteringsarbeten har från och med den 1 april 2016 skötts centraliserat av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland. Bestämmelser om centraliseringsuppgifterna ingår i statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna (1392/2014, ändring 208/2016). Centraliseringen grundar sig på det behov som identifierats i den nationella strategin för riskhantering i anslutning till förorenade markområden (Miljön i Finland 10/2015) om att utveckla och effektivisera finansieringssystemet för att de strategiska målen ska uppnås. Strategin baserar sig på en idé om hur riskhanteringen i de förorenade områdena och saneringen av dem sköts på ett kostnadseffektivt och hållbart sätt och med bästa möjliga hänsyn till hälso- och miljöskyddet. Målet är att få de betydande risker för hälsan och miljön som hänför sig till förorenade markområden under kontroll på ett hållbart sätt före år 2040. Riskobjekten identifieras, undersöks och saneras inom ramen för det nationella undersöknings- och saneringsprogrammet för förorenade markområ-

den (Maaperä kuntoon-programmet), vars verkställighet samordnas av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Systemet för statliga avfallshanteringsarbeten

I totalreformen av avfallslagen år 2012 stiftades en ny avfallslag (646/2011). Regleringen av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten fortsatte att gälla med stöd av en ikraftträdande-bestämmelse i 148 § 3 mom. i den nya avfallslagen.

På statliga avfallshanteringsarbeten tillämpas fortfarande en paragraf (35 §, Statens deltagande i avfallshanteringsarbete) i den tidigare avfallslagen (1072/1993, *1993 års avfallslag*) och ett kapitel (kapitel, 4 Avfallshanteringsarbeten, 15—16 §) i avfallsförordningen i samband med den (1390/1993, *den gamla avfallsförordningen*). Därtill tillämpas miljöministeriets anvisningsbrev från år 2004. Systemet för statliga avfallshanteringsarbeten har ursprungligen skapats redan i slutet av 1980-talet genom en ändring som införts i den tidigare avfallslagstiftningen.

Paragraf 35 (ändring 1583/2009) i 1993 års avfallslag innehåller en grundläggande bestämmelse om statens deltagande i avfallshanteringsarbetet. Med stöd av den kan närings-, trafik- och miljöcentralen enligt statsbudgeten utföra eller låta utföra ett arbete eller vidta eller låta vidta en åtgärd i form av avfallshanteringsarbete eller annars delta i de kostnader som avses ovan. Tillämpningsområdet för bestämmelsen är de situationer där avfall i miljön eller andra kasserade föremål eller ämnen medför fara, skada eller någon annan påföljd som avses i avfallslagens nedskräpningsförbud eller miljöskyddslagens förbud mot förorening av mark, och det arbete eller den åtgärd som behövs för att förebygga eller avlägsna denna har orsakat eller kan orsaka kommunen sådana kostnader för avfallshantering som ska anses oskäligen. Närings-, trafik- och miljöcentralen ska vid behov avtala om ärendet med den berörda kommunen.

Det centrala instrumentet för utförandet av arbetet är ett avtal. Bestämmelser om avtal om avfallshanteringsarbete och avtalets innehåll finns i 15 § i den gamla avfallsförordningen. I det avtal som ingås mellan staten och kommunen ska arbetets syfte och utförandet av det individualiseras samt kostnaderna och fördelningen av dessa, tillsynen över arbetet och slutförandet av det, biläggandet av meningsskiljaktigheter och eventuellt återkrav av kostnaderna samt andra behövliga uppgifter. Användningsområdet för systemet utvidgades genom en ändring av förordningen år 1997 (ändring 775/1997) på så sätt, att ett avtal om avfallshanteringsarbete kan ingås förutom med kommunen också med privata aktörer utan att kommunen är part i projektet. Om kommunen inte är avtalspart ska kommunen ha möjlighet att anföra sin synpunkt på utförandet av avfallshanteringsarbetet, för att kommunen ska få vetskap om ett avfallshanteringsprojekt som genomförs inom dess område (15 § 2 mom.)

Bestämmelser om återkrav av kostnader för avfallshanteringsarbete och förutsättningar för återgift av återkrav finns i 16 § i den gamla avfallsförordningen. Bestämmelsen ålägger att återkräva de kostnader som ett avfallshanteringsarbete har förorsakat staten. Kostnaderna ska återkrävas av den som enligt 1993 års avfallslag varit skyldig att sanera området. Kostnaderna ska dock inte återkrävas, om återkrav är oskäligt, eller om det är sannolikt att medlen inte kan fås tillbaka eller om det av andra härmed jämförbara orsaker inte är ändamålsenligt att återkräva dem. Arbetet får inte påbörjas, om det inte föreligger ett lagakraftvunnet beslut om tvångsutförande eller om man inte kommit överens om betalningen av kostnaderna med den

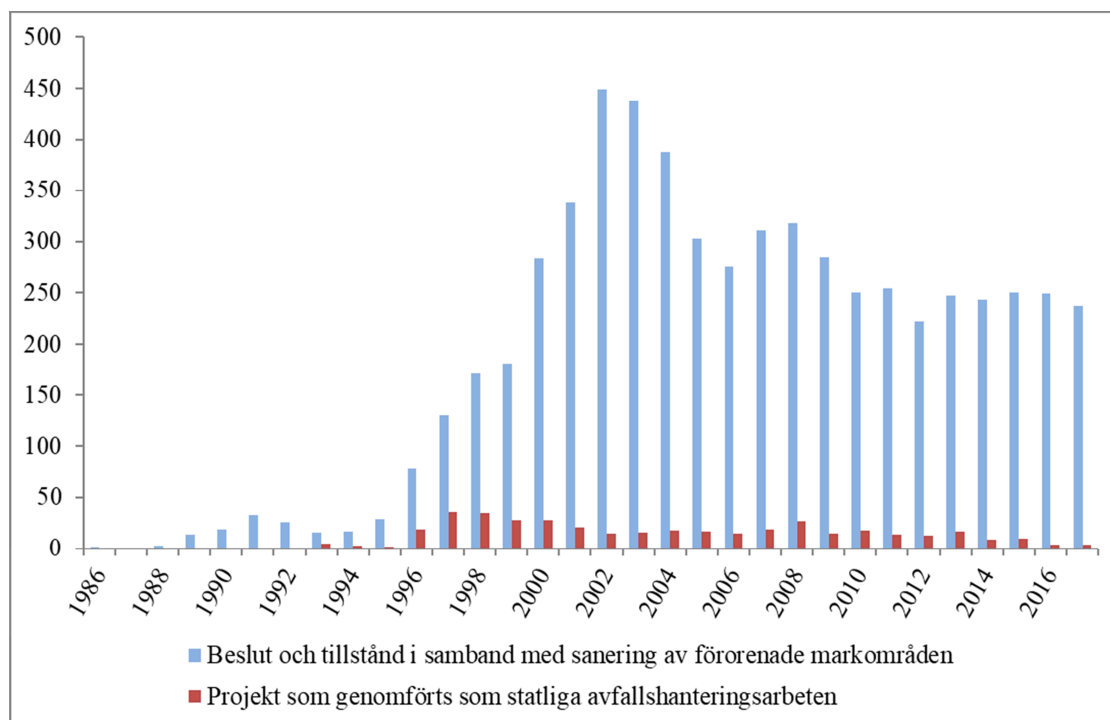
som är skyldig att snygga upp området. Bestämmelsen tillämpas om det innan avfallshanteringsarbetet inleds är uppenbart att kostnaderna ska återkrävas. Arbetet får dock påbörjas, om det är fråga om en exceptionell och brådsnande situation.

Utöver den förpliktande regleringen innefattar helheten miljöministeriets anvisningsbrev av den 30 november 2004 till de regionala miljöcentralerna (*anvisningsbrev*). Anvisningsbrevet har en central roll i systemet och styr beviljandet av understöd. Anvisningsbrevet preciserar till exempel hur finansiering och projekt prioriteras. Grunderna gäller såväl det område som ska saneras som den ansvariga aktören eller avsaknaden av en sådan. Kriterierna som gäller för det området som ska saneras är enligt anvisningsbrevet följande: marken ska uppfylla kriterierna för förorenad mark, en grundvatten- eller ytvattenförekomst som är betydande med tanke på vattenförsörjningen riskerar att förorenas, föroreningen genom nuvarande markanvändning orsakar omedelbar risk för hälsan, den förorenade marken på annat sätt orsakar risk för människors hälsa eller föroreningen hotar ett område som är i behov av särskilt skydd. Grunderna som hänför sig till den ansvariga aktören eller avsaknaden av en sådan baserar sig på att det inte finns någon förorenare eller att förorenaren inte kan ställas till rättsligt ansvar för föroreningen, eller att saneringsansvaret inriktas på en aktör för vilken skyldigheterna ska anses vara oskäligen. En förutsättning för beviljande av understöd är enligt anvisningsbrevet också att kommunen eller en privat aktör deltar i kostnaderna för projektet eller att statens deltagande är motiverat till exempel på grund av kommunens svaga betalningsförmåga och att kommunen inte får betydande ekonomisk nytta av åtgärderna.

Allmän information om utredning av föroreningsgraden och sanering

I Finland har man i över 25 år arbetat med utredning av föroreningsgraden och sanering av områden. Årligen inleds saneringsåtgärder och andra riskhanteringsåtgärder på cirka 250—300 områden i Finland. Sammanlagt har saneringsarbeten, som också kallas istandsättningsarbeten, utförts redan på över 6 000 områden. Man har uppskattat att det ännu finns åtminstone cirka 10 000 områden i Finland där föroreningsgraden bör utredas. På en del av områdena konstateras det på basis av genomförda undersökningar och riskbedömning att ett saneringsbehov föreligger.

De viktigaste aktörerna i fråga om sanering är företag och privatpersoner som sanerar cirka två tredjedelar av de förorenade områdena. Kommunerna och staten svarar endast för cirka en tredjedel. Totalt används årligen 50—100 miljoner euro för undersöknings- och saneringsprojekt. Enligt en grov uppskattning kan de totala kostnaderna för undersökning och sanering av förorenade områden i Finland uppskattas till fyra miljarder euro. Avsikten är att den föreslagna lagen på årsnivå endast tillämpas på cirka fem procent av det totala antalet saneringsprojekt.

Figur 1. Det årliga antalet myndighetsbeslut i samband med istandsättning av förorenade områden samt projekt som genomförts som statliga avfallshanteringsarbeten. Källa: SYKE 2018.

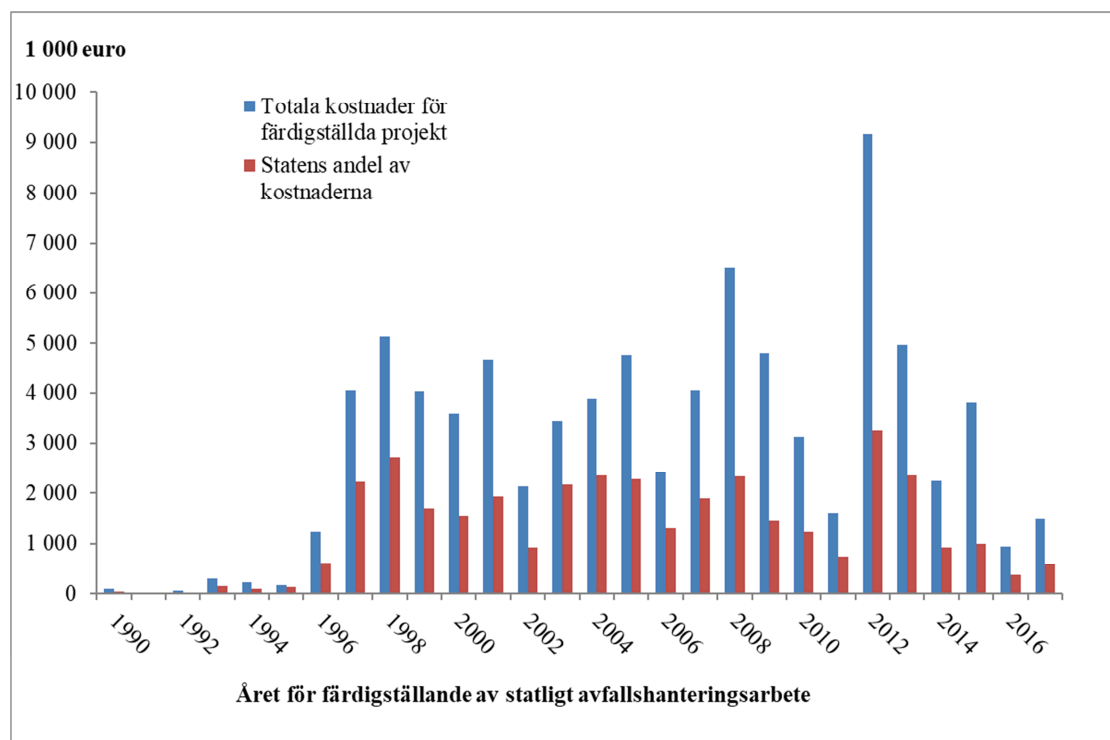
Av de anslag som anvisats miljöministeriet understöds utredning av föroreningsgraden och saneringen av sådana områden som sannolikt inte annars blir sanerade och för vilka sanering på basis av risk eller olägenhet för hälsan eller miljön anses vara behövligt. De viktigaste sätten att finansiera och genomföra sanering inom ramen för denna verksamhet är systemet för statligt avfallshanteringsarbete som baserar sig på avfallslagstiftningen och oljeskyddsfonden som ligger utanför statsbudgeten och baserar sig på lagen om oljeskyddsfonden. Statliga verk, såsom Trafikverket, Skogsstyrelsen och Försvarsmakten sanerar områden som förvaltas av dem på motsvarande sätt som andra ägare av områden.

Tidigare har staten fram till år 2004 haft ett miljöskyddsunderstöd som beviljats för försöks- och utvecklingsverksamhet samt för investerings- och istandsättningsprojekt. Anslagen användes vid sidan av övriga projekt för verksamhet som syftade till att istandsätta förorenade områden med stöd av statsrådets beslut 894/1996.

Uppgifter om antal områden samt kostnaderna för undersökning och sanering av dem

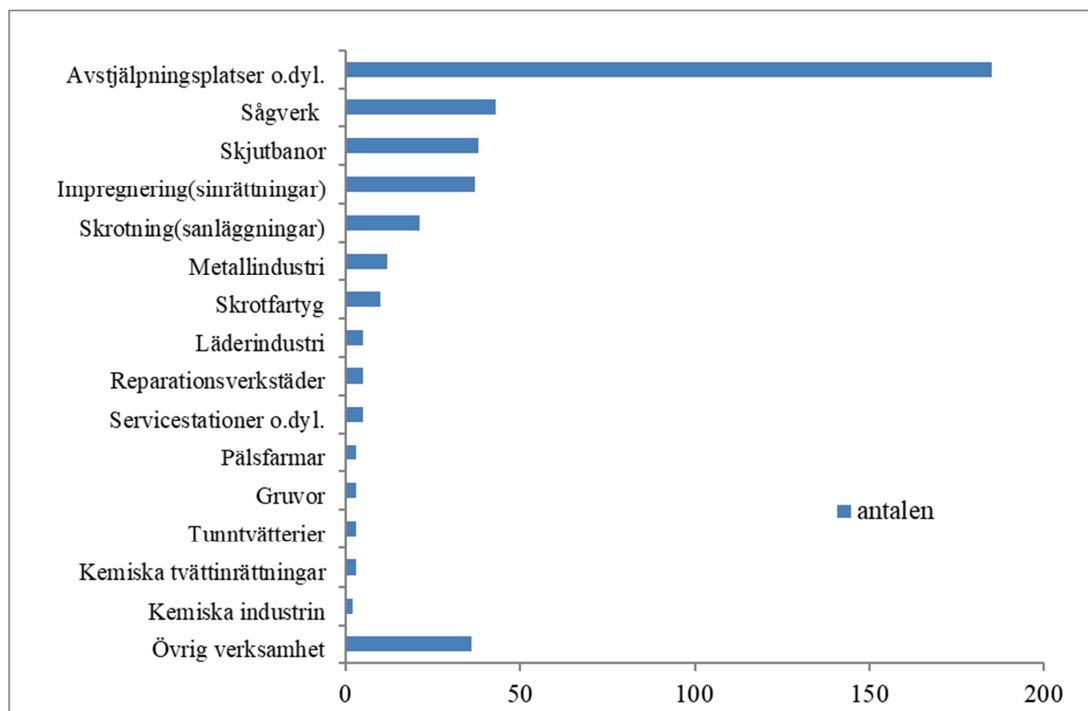
Såsom nämnts ovan har man via systemet för statliga avfallshanteringsarbeten finansierat saneringen av cirka 420 riskobjekt. De totala kostnaderna för undersöknings- och saneringsprojekten har varit cirka 77 miljoner euro, varav statens andel har varit cirka 35 miljoner euro. Årligen har cirka 8–15 nya saneringsprojekt påbörjats. Antalet projekt är litet jämfört med det totala antalet projekt för sanering av förorenade markområden (*figur 2*). Deras betydelse är dock större än deras relativa andel, eftersom saneringsåtgärderna i mån av möjlighet har inriktats på områden som bevisligen i sin nuvarande användning har orsakat betydande risk för hälsan eller miljön. Ofta har målet varit att säkerställa vattenkvaliteten i grundvattenområden som

varit viktiga med hänsyn till vattenförsörjningen. I fråga om andra områden har istandsättningen i regel gällt utveckling och byggande av området, varvid saneringsinsatserna närmast har varit ägnade att förebygga uppkomsten av hälsorisker i fortsättningen.

Figur 2. De totala kostnaderna för projekt som färdigställts som statliga avfallshanteringsarbeten samt statens andel av kostnaderna åren 1990—2017. Källa: SYKE 2018.

Den sektorspecifika indelningen i figur 3 visar vilka slags objekt som omfattas av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten. Av de hittills sanerade objekten har nästan hälften varit gamla avstjälningsplatser som för länge sedan har upphört med sin verksamhet. Under den aktiva tiden har de mottagit kommunalt avfall, farligt avfall och specialavfall från industrin utan särskild övervakning eller dokumentering. Tidigare var det också vanligt att det uppstod avstjälningsplatser på områden som förr använts för marktäkt och därmed även på grundvattenområden som varit viktiga för vattenförsörjningen. Ännu på 1980-talet har det inte bedrivits någon nämndvärd efterbehandling och uppföljning efter det att verksamheten på en avstjälningsplats har avslutats.

Figur 3. Sektorspecifik indelning av objekt som istandsatts som statliga avfallshanteringsarbeten åren 1990—2017, sammanlagt 411 st. Källa: SYKE 2018.

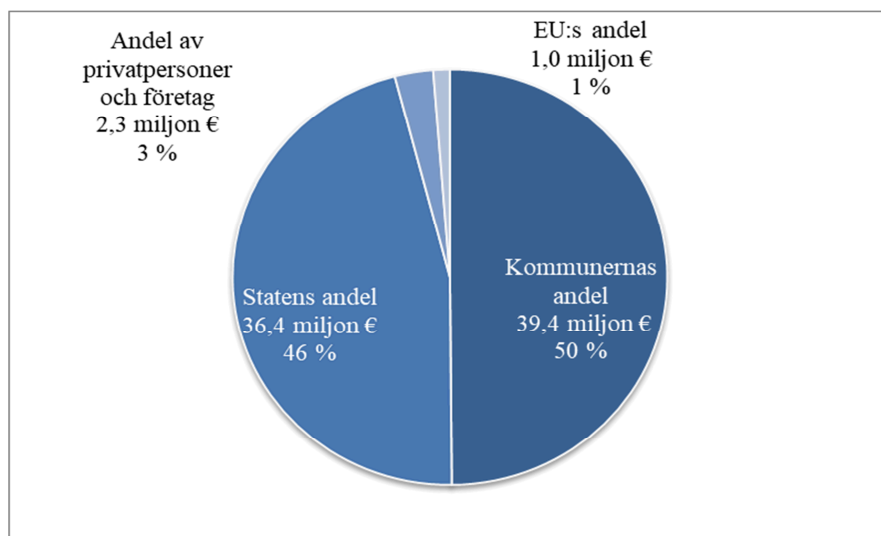
Numera ligger tyngdpunkten inte längre på sanering av gamla avstängda avstjälpningsplatser, utan projekten fokuserar på andra sektorer i enlighet med figuren ovan.

Storleksklassen av det årliga anslaget i statsbudgeten för miljöministeriet har på lång sikt legat på en ganska stabil nivå. Storleken av det anvisade anslaget för främjande av verksamheten för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland och för småskaliga istandsättningsprojekt har under de senaste åren varit 2,5—3 milj. euro per år på miljöministeriets två olika moment. Utöver dessa mindre istandsättningsprojekt har man med 1—2 års mellanrum tidigare finansierat ett särskilt angivet stort istandsättningsprojekt, där statens andel har överstigit 350 000 euro. Ramerna för statsfinanserna har under de senaste åren uppvisat en sjunkande trend.

Statens finansieringsandel har varierat från fall till fall i de olika projekten. Av statens medel har det betalats i genomsnitt nästan hälften av totalkostnaderna av de projekt för avfallshanteringsarbeten som hittills genomförts. Orsaken ligger i de skyldigheter som följer av den tidigare lagstiftningen. Enligt bestämmelsen i 4 § i den tidigare gällande förordningen om statliga avfallshanteringsarbeten (901/1989, upphävd) kunde statens andel uppgå till högst 50 procent, om inte särskilda skäl föranledde något annat. Trots att förordningen senare har upphävts har denna fördelning av kostnaderna kvarstått som en allmän princip. Statens andel rekommenderas numera vara högst 40 procent. När avtalsparten haft betalningsförmåga eller delvis själv medverkat till att saneringsbehovet uppstått har statens andel minskats. Om den ansvariga har bedömts få ekonomisk nytta av ett gemensamt finansierat arbete har statens andel minskats med beloppet av den nytta som den ansvariga aktören har fått. Statens andel av finansieringen har varit större än genomsnittet för projekt där kostnaderna varit oskäligen i relation till den ansvariga instansens betalningsförmåga, och saneringsansvaret i stället för förorenaren har tillfallit t.ex. en markägaren eller områdets innehavare som inte varit medveten om föroreningen.

Statens finansieringsandel har därför i dagens läge varierat och varit 5—90 procent, och i vissa fall 100 procent av de totala kostnaderna.

År 2017 var statens andel av kostnaderna för utredningen av föroreningsgraden av sådana områden som upptagits till att omfattas av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten 25—100 procent. Verksamheten har då varit koncentrerad till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland. Utredningarna i den första fasen syftar till att med hjälp av verksamhetshistorian för det område som misstänks vara förorenat samt några prover reda ut behovet av fortsatta undersökningar på området och behovet att bedöma föroreningsgraden. Statens andel av kostnaderna för utredningsskedet har i regel varit 100 procent. I finansieringen av saneringen har statens andel varierat mellan 40 och 70 procent.

Figur 4. Finansiärernas andelar i projekt som färdigställt som statens avfallshanteringsarbeten. Källa: SYKE 2018

Koncentrering av uppgifterna till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland

Tidigare sköttes anskaffningen av utrednings- och saneringsuppgifter som hört till systemet för statens avfallshanteringsarbeten av alla närings-, trafik- och miljöcentraler. Uppgifterna har koncentrerats till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland genom en ändring (1553/2016) av förordningen om närings-, trafik- och miljöcentralerna (1393/2014) som trädde i kraft i april 2016. De uppgifter som på basis av förordningen tilldelats Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland är uppgifter i samband med i 35 § i 1993 års avfallslag och i 4 kap. i den gamla avfallsförordningen avsedd samordning av statens avfallshanteringsarbeten och konkurrensutsättning, upphandlingsbeslut och verksamhet under tiden för avtalsperioden i samband med projekt för sanering av förorenade markområden samt uppgifter i samband med understöd för sanering av förorenade markområden. Grunden för koncentreringen är det riksomfattande programmet för undersökning och sanering av förorenade markområden.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands verksamhet och resurser

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland har en viktig roll i systemet. Närings-, trafik- och miljöcentralen sammanställer med hjälp av de övriga närings-, trafik- och miljöcentralerna undersökningsprogrammet samt väljer ut de områden som ska undersökas och saneras. Nä-

rings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland förhandlar med de olika parterna och upprättar avtalet.

Om avtalet endast innefattar understöd till exempel till kommunen utan sakkunnigtjänster, vidtas åtgärderna av understödstagaren. I dessa fall konkurrensutsätter kommunen anskaffningen enligt den reglering som tillämpas för offentliga anskaffningar. Om avtalet innehåller uppgifter som utförs av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland, sköter centralen de arbeten som den ansvarar för som köpta tjänster i egenskap av anskaffningsorganisation.

Vid konkurrensutsättning av arbeten har Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland olika anskaffningsformer till sitt förfogande. Ett begränsat upphandlingsförfarande används när undersökningar beställs. Ett öppet anskaffningsförfarande används för anskaffning av saneringsarbetet i statliga avfallshanteringsarbeten. För försöksprojekt används konkurrenspräglad dialog. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland har ett ramavtal med tre olika konsulter fram till slutet av år 2018. Konsultarbetena beställs på basis av ramavtalet när områden undersöks och föroreningsgraden bedöms samt när statliga avfallshanteringsarbeten övervakas. Laboratorietjänsterna ingår i ramavtalen. Ramavtalen konkurrensutsätts med två års mellanrum.

För uppgifter som gäller samordning av statens avfallshanteringsarbeten och konkurrensutsättning, upphandlingsbeslut och verksamhet under tiden för avtalsperioden i samband med projekt samt uppgifter i samband med understöd för sanering av förorenade markområden har Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland år 2018 personalresurser som sammanlagt motsvarar sex årsverken. Den totala arbetsinsatsen består av följande: För verkställighetsuppgifter inom det tidsbestämda riksomfattande undersöknings- och saneringsprogrammet finns fem årsverken och för uppgifter i samband med genomförandet av projekten finns det tillgång till en persons arbetsinsats.

Därtill deltar en anskaffningsexpert och en informatör i verkställandet av undersöknings- och saneringsprogrammet vid närings-, trafik och miljöcentralen. Verkställigheten av undersöknings- och saneringsprogrammet understöds också med en persons arbetsinsats som ingår i det försöksprojekt som avslutas år 2018. Vid sidan av dessa finns det resurser till förfogande för information. Avsikten är att resursbehovet omvärderas i slutet av år 2018.

Resurser vid de övriga närings-, trafik- och miljöcentralerna samt vid Finlands miljöcentral

I de övriga närings-, trafik- och miljöcentralerna användes i genomsnitt 2 veckor arbetstid per år för dessa objekt. Finlands miljöcentral har använt en cirka 3 månaders arbetsinsats för uppgifter som förutsätts av systemet. Finlands miljöcentral ansvarar också för datasystemet för markens tillstånd (MATTI) och deltar bland annat i att prioritera objekt bland MATTI-objekten och i uppgörandet av ett utkast till undersökningsprogram i samarbete med Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland. I egenskap av specialsakkunnig i föroreningar i mark och grundvatten deltar Finlands miljöcentral också i att planera och genomföra undersökning och istandsättning av de valda objekten samt i uppföljning och utvärdering av genomförandet av istandsättningsprojekt samt i att utreda rättsliga frågor som bland annat gäller ansvarsfördelningen i samband med sanering.

Avtal

Det nuvarande systemet för statliga avfallshanteringsarbeten baserar sig på ett avtal mellan understödstagaren och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland som representerar staten. I praktiken har 90 procent av projekten varit samarbetsprojekt med kommuner. Avtalspar-

ter har i några fall även varit ett annat offentligt samfund eller en fysisk person ensam eller tillsammans med en kommun.

Det mest angelägna är finansierings- och avtalsförhandlingarna samt avtalet som upprättas utifrån dem genom vilket avtalsparterna förbinder sig att verkställa var sin andel av projektet. Andelen kan bestå av finansiering eller en arbetsinsats. I avtalet kommer man bland annat överens om målen för projektet, ansvarsfördelningen, parternas andelar av kostnaderna och arbetena samt andra viktiga omständigheter. I praktiken övertar den ena avtalsparten hela ansvaret för att konkurrensutsätta, beställa och övervaka utredningen av föroreningsgraden eller saneringen av området. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland svarar vanligen för verkställigheten av projektet, eftersom den har särskild kompetens både i anskaffning och i genomförande. Sakkunskapen säkerställer för sin del att det planerade slutresultatet uppnås i saneringsobjektet.

Förfarande och kostnader i systemet för statliga avfallshanteringsarbeten

Förfarandet i systemet för statliga avfallshanteringsarbeten baserar sig till stor del på etablerad praxis. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland strävar efter att identifiera de objekt där behovet av utredning och sanering är mest brådskande. Centrala kunskapskällor är Datasystemet för markens tillstånd (Maaperän tila) och den information om objekten som samlats in samt uppgifter som lämnats av närings-, trafik- och miljöcentralerna och bedömningar som gjorts av sakkunniga. Kostnaderna för ett projekt för sanering av ett förorenat område varierar från några tusen upp till miljoner euro, och projektets längd varierar från några veckor till flera år. De mest tidskrävande faserna är ofta undersökningarna av området, planeringen av saneringen och myndighetsbeslutet som behövs för arbetet. De största kostnaderna orsakas däremot av den fas där projektet genomförs.

Kostnaderna i samband med utredningen av föroreningsgraden har uppskattats till i genomsnitt cirka 20 000 euro, men kan variera från några tusen till tiotusentals euro. Utredningen av föroreningsgraden av området kan resultera i en slutsats att de skadliga ämnena i marken inte orsakar sådana effekter som skulle förutsätta en sanering av området. I en del fall leder resultaten till att området saneras.

Om det efter utredningen konstateras att saneringsåtgärder bör utföras på området kan en framställning göras om att projektet ska finansieras eller genomföras som statligt avfallshanteringsarbete. En förutsättning är att den som ansöker om understöd gör en fritt formulerad ansökan eller framställning. Om understödstagaren svarar för genomförandet av arbetet, övervakas saneringen enligt understödsbeslutet av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland. Om saneringen utförs som statligt arbete köper Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland de tjänster som behövs på samma sätt som vid utredning av föroreningsgraden.

Kostnaderna för sanering av ett område är vanligtvis betydligt högre än för utredning. Saneringskostnaderna beror till exempel på området omfattning och förhållanden, vilka skadliga ämnen som finns där och mängden av dem samt på tillämpade saneringsmetoder, och kostnaderna varierar från tiotusentals euro till flera miljoner euro. I omfattande saneringsprojekt kan de totala kostnaderna uppgå till tiotals miljoner euro. De genomsnittliga kostnaderna för saneringsprojekt som genomförts som statliga avfallshanteringsarbeten har varit cirka 200 000 euro.

Sanering av förorenad mark eller förorenat grundvatten innebär att olägenheter avlägsnas eller i väsentlig grad minskas. Metod väljs alltid separat för varje objekt. Valet påverkas av teknisk lämplighet, men också av miljöeffekter under saneringen, den tid som finns till förfogande

samt de mål som ställts för saneringen och de kostnader som arbetet orsakar. Saneringen av förorenad mark eller förorenat grundvatten baserar sig antingen på biologiska, kemiska eller fysikaliska metoder, vilkas avsikt är att avlägsna det skadliga ämnet eller hindra det från att spridas. Saneringen kan genomföras i objektet helt utan uppgrävning av jordmassorna och utan att pumpa grundvatten (*in situ*), genom uppgrävning och behandling av jordmassorna eller grundvattnet på plats (*on site*) eller genom bortskaffande av dem för behandling annanstans (*off site*).

I Finland sanerar man förorenade områden vanligen genom att gräva upp jordmassorna och behandla dem eller genom att deponera marksubstansen utanför det sanerade området (över 90 procent av fallen). De vanligaste metoderna att behandla uppgrävda marksubstanser är deponering på avstjälningsplatser, kompostering eller stabilisering. I mindre utsträckning används andra metoder, såsom värmebehandling. En betydande del av mottagna marksubstanser utnyttjades tidigare utan behandling som beklädnadsjord på avstjälningsplatser eller i konstruktioner. Under de senaste åren har marksubstanser i växande grad även utnyttjats i nya objekt för områdesbyggande. Av saneringsmetoder *in situ* används närmast metoder som baserar sig på biostimulering eller luftning.

Genomförandet av utrednings- och saneringsåtgärder som statliga avfallshanteringsarbeten förutsätter samtycke av områdets ägare eller en innehavare som jämföras med ägare. I nuläget skaffar Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland de samtycken och tillstånd som behövs. De instanser som deltar i arbetet ansöker också vanligen tillsammans om nödvändiga myndighetstillstånd och lämnar in de eventuella anmälningar till myndigheter som behövs innan arbetet inleds.

Datasystemet för markens tillstånd

Markföroreningar har utretts i Finland sedan 1980-talet. I datasystemet för markens tillstånd (MATTI) har uppgifter samlats in om markområden i Fastlandsfinland, där skadliga ämnen kan ha hamnat i marken på grund av områdets tidigare eller nuvarande användning. Datainnehållet förvaltas av närings-, trafik- och miljöcentralerna tillsammans med miljöcentralerna i Helsingfors och Åbo städer.

I början av år 2017 innehöll MATTI-systemet data om över 28 000 områden. Områdena är för det mesta gamla industriområden och depåer samt gamla avstjälningsplatser och områden med fyllningsjord. Datasystemet innehåller data bl.a. om de misstänkta förorenade områdenas läge, verksamhet som bedrivits på området samt eventuella undersökningar och saneringar som utförts och deras resultat. Systemet innehåller även de områden som redan är sanerade samt områden där saneringsbehov enligt undersökningar inte föreligger med nuvarande markanvändning.

Innehållet i datasystemet har sammanställts av de innehåll som funnits i tidigare regionala databaser, och uppgifternas täckning och tillförlitlighet varierar såväl regionalt som mellan olika branscher. Därför finns datasystemet till förfogande endast för närings-, trafik- och miljöcentralerna och för de kommunala myndigheterna.

Statsunderstödslagen

Statsunderstödslagen är en allmän lag som tillämpas på statsunderstöd. Om det inte finns bestämmelser i speciallagar tillämpas bestämmelserna i statsunderstödslagen. Utöver statsunderstödslagen tillämpas bland annat förvaltningslagen (434/2003) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Med stöd av statsunderstödslagen har ett flertal för-

ordningar av statsrådet utfärdats om understöd för olika åtgärder inom flera olika ministeriers respektive verksamhetsområden.

I statsunderstödslagen föreskrivs det om de grunder och förfaranden som ska iakttas vid beviljandet av statsunderstöd. Med statsunderstöd avses finansiering med karaktären av stöd som beviljats för att understöda en viss verksamhet eller ett visst projekt. Lagen tillämpas på statsunderstöd som beviljas ur ett anslag som tagits in i statsbudgeten eller av medel i en statlig fond utanför statsbudgeten. Statsunderstödslagen tillämpas också när det i statsbudgeten beviljas fullmakt att ingå avtal eller förbindelser om statsunderstöd.

Statsunderstödslagen innehåller bestämmelser till exempel om grunderna för beviljande av statsunderstöd, återkrav och utbetalning av statsunderstöd, användning av statsunderstöd och övervakningen därav samt om återbetalning och återkrav av statsunderstöd. I lagen föreskrivs det också om information och utlämnande av uppgifter. Med stöd av bemyndigandet i 8 § i statsunderstödslagen har ett flertal preciserande bestämmelser utfärdats genom förordningar av statsrådet om beviljande, utbetalning och användning av understöd inom olika förvaltningsområden.

Inom systemet för statsunderstödslagen informerar statsbidragsmyndigheten på något lämpligt sätt om möjligheten att ansöka om understöd. Statsunderstöd ska ansökas skriftligen (9 §) och i ansökan ska riktiga och tillräckliga uppgifter lämnas (10 §). Statsbidragsmyndigheten kan förutsätta att ansökan kompletteras. Understödet baserar sig på ett statsunderstödsbeslut som fattas av statsbidragsmyndigheten (11 §) och som är överklagbart. Lagen innehåller också krav på innehållet i beslutet om understöd beviljas.

Med stöd av 7 § kan statsunderstöd beviljas mottagaren för dennes egen verksamhet eller eget projekt eller för att användas för att understöda en verksamhet eller ett projekt som genomförs av någon annan än understödstagaren och som fyller ändamålet enligt statsunderstödsbeslutet. Om statsunderstöd beviljas att användas för att understöda en verksamhet eller ett projekt som genomförs av någon annan än understödstagaren och som fyller ändamålet enligt statsunderstödsbeslutet, ska statsunderstödsstagaren ingå ett avtal om statsunderstöds användning, övervakningen av dess användning och villkoren för dessa med den som genomför verksamheten eller projektet (7 § 2 mom.). Bestämmelser om statsbidragsmyndighetens tillsynsuppgift finns i 15 §. Statsbidragsmyndigheten ska övervaka statsunderstödet på behörigt sätt och tillräckligt genom att inhämta uppgifter om användning och uppföljning av statsunderstödet samt andra uppgifter, liksom genom att vid behov utföra granskningar.

Om statsbidragsmyndighetens skyldighet att återkräva statsunderstöd föreskrivs i 21 § och om återkrav enligt prövning i 22 §. Statsunderstödslagens 5 kap. innehåller även andra bestämmelser som hänför sig till återbetalning och återkrav av statsunderstöd.

Lagen om oljeskyddsfonden

I lagen om oljeskyddsfonden (1406/2004) föreskrivs det om möjligheten att få ersättning ur oljeskyddsfonden. Oljeskyddsfonden är en fond utanför statsbudgeten och förvaltas av miljöministeriet. Medlen inflyter som oljeskyddsavgifter som tas ut av bolag som importerar olja till Finland. En del av medlen överförs till fonden från statsbudgeten. Till fonden har årligen överförts i genomsnitt 2—3 miljoner euro som samlats av oljeavfallsavgifter. Avgiften baserar sig på lagen om oljeavfallsavgift (894/1986). Oljeskyddsfonden är ett subsidiärt finansierings-system, liksom även systemet för statliga avfallsarbeten.

Ur oljeskyddsfonden betalas ersättning för oljeskador i mark- och vattenområden och för de kostnader som bekämpningen av dem och återställandet av miljön orsakar, när den som orsakat skadan är okänd eller inte kan svara för kostnaderna. Därtill kan ersättning beviljas ur fonden för de kostnader som orsakas av sanering av oljeförorenad mark eller oljeförorenat grundvatten. Ur oljeskyddsfonden kan efter prövning beviljas ersättning för kostnader som orsakas av utredningen av saneringsbehovet i ett oljeförorenat område samt för planeringen av saneringsåtgärderna och för saneringen. Med fondens medel har man också betalat kostnader särskilt för saneringen av förorenad mark och förorenat grundvatten där service- och distributionsstationer tagits ur bruk. I ett undersöknings- och saneringsprojekt som fonden startade år 2012 understöds saneringen av gamla, herrelösa oljeförorenade områden (*Öljysuojarahaston tutkimus- ja kunnostushanke isännättömien öljyllä mahdollisesti pilaantuneiden kohteiden kunnostustarpeen selvittämiseksi ja kunnostamiseksi, JASKA*).

På de av prövning beroende ersättningar och bidrag som med stöd av lagen om oljeskyddsfonden beviljas ur oljeskyddsfonden tillämpas som allmän lag statsunderstödslagen (688/2001). Oljeskyddsfonden fungerar som en i statsunderstödslagen avsedd statsbidragsmyndighet. Oljeskyddsfondens viktigaste organ är styrelsen, som statsrådet tillsätter för tre år i sänder. Dessutom har fonden personal i statens tjänst. Bestämmelserna om uppgifter för oljeskyddsfondens styrelse finns i lagens 22 §.

Ersättningar ur oljeskyddsfonden beviljas på ansökan (20 §). Via det tidigare SOILI-programmet och det nuvarande JASKA-programmet har närings-, trafik- och miljöcentralerna och kommunerna samt fysiska personer fått information om finansieringsmöjligheten. Uppgifterna finns tillgängliga även på miljöministeriets webbplats.

Beslut om ersättningar ur oljeskyddsfonden fattas av fondens styrelse, som kan delegera rätten att fatta beslut till arbetsutskottet (21 §). I praktiken omfattar arbetsutskottets beslutanderätt ersättningar som uppgår till högst 10 000 euro, men detta gäller inte situationer med karaktären av prejudikat. Statsrådets förordning om oljeskyddsfonden (1409/2004) innehåller bestämmelser som preciserar lagen och gäller ansökan om ersättningar och bidrag, styrelsen och personalen samt synenämnden.

I 3 kap. i lagen om oljeskyddsfonden föreskrivs det om ersättningar och bidrag (10—21 §). Kapitlet innehåller bestämmelser bland annat om ersättningar för oljeskador samt för kostnader för bekämpning och återställande (10 §), förskottsersättning (11 §), skador som ersätts (12 §) och för kostnader för bekämpning och återställande (13 §) samt om av prövning beroende ersättning (15 §).

Bestämmelser om skador som ersätts finns i 12 §. Den ersättning som betalas till den som blivit lidande till följd av en oljeskada bestäms beroende på fallet genom tillämpning av antingen lagen om ersättning för miljöskador (737/1994) eller 10 kap. i sjölagen (674/1994). Kostnader för bekämpning och återställande (13 §) är kostnader för de nödvändiga åtgärder som någon har vidtagit för att avvärja en oljeskada som hotar honom, kostnader och skador orsakade av oljebekämpningsåtgärder enligt lagen om bekämpning av oljeskador (1673/2009) och skäligen kostnader för återställande av oljeförorenad miljö. Som kostnader för bekämpning och återställande räknas även kostnader för nödvändiga utredningar för bekämpningsåtgärder eller för återställande enligt 2 och 3 punkten.

Bestämmelsen om av prövning beroende ersättning för sanering av oljeförorenad mark och oljeförorenat grundvatten ingår i 15 §. Bestämmelsen innehåller även reglering som gäller återkrävande av ersättning. Ur fonden kan helt eller delvis ersättas kostnader som orsakas eller har orsakats av sanering av oljeförorenad mark eller oljeförorenat grundvatten, av utredning av

saneringsbehovet och av planeringen av saneringsåtgärderna. Förutsättningar för beviljande av ersättning är att det inte kan utredas vem som orsakat föroreningen eller att denne inte kan anträffas, eller om han inte kan svara för kostnaderna för saneringen. Dessutom förutsätts det att den som innehar det förorenade området inte skäligen kan åläggas att sanera området. Till ansökan om ersättning för sanering av oljeförorenad mark och oljeförorenat grundvatten ska det bifogas en skriftlig försäkran av den som äger fastigheten om att han förbinder sig att på yrkande av oljeskyddsfonden återbetala den ersättning jämte ränta som beviljats för kostnaderna för sanering av det förorenade markområdet, om fastigheten säljs inom tio år efter det att saneringen har gjorts.

I fråga om regressrätt (16 §) föreskrivs det att rätten för den som fått ersättning ur oljeskyddsfonden att få ersättning av den ersättningsskyldige övergår på fonden till den del ersättning har betalats. Oljeskyddsfondens styrelse har rätt att av särskilda orsaker helt eller delvis avstå från att återkräva ersättningen.

Oljeskyddsfonden är vid sidan av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten ett viktigt subsidiärt finansieringssystem för förorenade markområden. Vid utgången av år 2016 hade fonden använt sammanlagt 40,76 miljoner euro till kostnader för undersökning och sanering av förorenade markområden och förorenat grundvatten samt för administration av projekten. Till fonden har under motsvarande period överförts sammanlagt 36,75 miljoner euro av intäkterna från oljesavfallsavgiften.

Lagen om miljöskadeförsäkring

I lagen om miljöskadeförsäkring (81/1998, nedan *miljöskadeförsäkringslagen*) föreskrivs det om obligatorisk miljöskadeförsäkring. Även försäkringen är ett subsidiärt finansieringssystem i likhet med systemet för statliga avfallshanteringsarbeten och oljeskyddsfonden.

Enligt miljöskadeförsäkringslagen betalas ersättning med stöd av denna lag för sådan miljöskada som avses i lagen om ersättning för miljöskador (737/1994) som i Finland utövad verksamhet har förorsakat i Finland samt för kostnader för avvärijande av dessa skador och för kostnader för återställande av miljön i sitt tidigare skick. En förutsättning är att ersättning inte till fullo har kunnat drivas in hos den som enligt lagen om ersättning för miljöskador är ansvarig för ersättning av skadan, och ersättning inte kan fås från en ansvarsförsäkring som den ersättningsskyldige har tagit. En alternativ förutsättning är att det inte har kunnat utredas vem som är ersättningsskyldig. Med stöd av miljöskadeförsäkringslagen ersätts dock inte sådana miljöskador som kan ersättas med stöd av lagen om oljeskyddsfonden.

Försäkringens tillämpningsområde är tämligen snävt. Den gäller miljöskador som uppstått av verksamhet som bedrivits efter den 1 januari 1999. Äldre fall, eller områden som förorenats till följd av verksamhet som idkats före år 1999, omfattas inte av systemet. Försäkringen ersätter inte oljeskador eller skador orsakade av enskilda transporter, anonym diffus belastning eller lindrig förorening av naturen. Försäkringen ersätter inte heller förändringar i landskapsbilden, om de inte orsakat ekonomisk skada eller skada som orsakats av kränkningar av allemansrätten. Miljöskador som orsakats genom samverkan av flera, okända aktörer och som uppstått av verksamhet som utövats efter den 1 januari 1999 omfattas av tillämpningsområdet.

Bestämmelser om försäkringsskyldig verksamhet ingår i 2 § i miljöförsäkringslagen och därtill i statsrådets förordning om miljöskadeförsäkring (47/2015, 1 §, nedan *miljöskadeförsäkringsförordningen*). Skyldiga att teckna en försäkring är med vissa begränsningar privaträttsliga samfund som bedriver verksamhet som kräver miljötillstånd enligt miljöskyddslagen och för vilken tillståndsansökan avgörs av den statliga miljötillståndsmyndigheten. Skyldiga att

teckna försäkring är också samfund som bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005). Närings-, trafik- och miljöcentralen utövar tillsyn enligt 3 § i miljöskadeförsäkringslagen över att försäkringsskyldigheten iakttas. Närings-, trafik- och miljöcentralen har rätt att för sin tillsynsuppgift få upplysningar om gällande miljöskadeförsäkringar av verksamhetsutövarna och av Miljöförsäkringscentralen.

Försäkringssystemets verksamhet finansieras med försäkringspremier som tas ut av sammanlutningarna (miljöskadeförsäkringslagen 8 §). Försäkringspremien ska bestämmas så att den skadelidandes fördel tryggas. Premien ska stå i rimlig proportion till de kostnader som försäkringarna medför. När premien bestäms ska bland annat omfattningen av den affärsverksamhet som sammanlutningen bedriver samt risken för miljöskada beaktas.

Försäkringsersättning ansöks direkt hos miljöförsäkringscentralen. En förutsättning för erhållande av ersättning från miljöskadeförsäkringen är att ersättning inte har kunnat tas ut av den ersättningskyldiges frivilliga ansvarsförsäkring eller att den ersättningskyldige är okänd. Ersättningsyrkandet ska lämnas in skriftligen och i regel inom tre år från den tidpunkt då det kommit till vetskap att ersättning inte kan drivas in av förorsakaren.

Ersättningen täcker den förorsakade miljöskadan minskad med självriskandelen. Självrisken för den som lidit skada är 300 euro för fysisk person och 3 000 euro för juridisk person. Ersättningsbeloppet kan minskas om den som lidit skadan har medverkat till dess uppkomst. Bestämmelser om ersättningens maximibelopp kan med stöd av 15 § 3 mom. utfärdas genom förordning. Maximibeloppet för ersättning enligt 4 § i miljöskadeförsäkringsförordningen är för ett och samma försäkringsfall högst 6 miljoner euro och för flera försäkringsfall som anmälts under ett kalenderår högst 10 miljoner euro. Försäkringstaket avviker väsentligt från verksamhetsidkarens ansvarsförsäkring, där gränsen för ersättningens maximibelopp ofta är 500 000 euro eller en miljon euro. Ansvarsförsäkringarnas ersättning är visserligen begränsad till plötsliga och oförutsedda skador. Motsvarande begränsning gäller inte för miljöskadeförsäkring. Försäkringspremierna uppgår enligt en grov uppskattning årligen till cirka 2,7 miljoner euro. Av dem har fram till år 2017 utbetalats ersättningar i sex skadefall – sammanlagt cirka 550 000 euro.

Lagstiftning och ansvarsfördelning som gäller sanering och istandsättande

Den rättsliga regleringen av sanerings- och istandsättningsansvaret baserar sig på principen om att förorenaren betalar. Ansvaret för istandsättning och sanering ligger i första hand hos förorsakaren. Förorsakarens ansvar tillämpas både på förorening som orsakats av plötsliga olyckor och på föroreningar som uppstått så småningom. Detta primära ansvar uttrycks ofta så att verksamhetsidkaren eller tillståndshavaren bär ansvaret eller på annat sätt så att skyldigheten gäller den aktör vars verksamhet eller försummelse har lett till den skadliga konsekvensen.

Lagstiftningen innehåller subsidiära system (systemet för statliga avfallshanteringsarbeten, användning av oljeskyddsfonden som tillämpas på oljeskador och miljöförsäkringssystemet), som nämnts ovan. Dessa subsidiära system behövs i sådana situationer, där den ansvariga aktören är insolvent, inte förmår fullgöra sin skyldighet eller när denne inte kan anträffas.

I ansvarskedjan ingår dessutom med vissa förutsättningar områdets innehavare och kommunen. I sista hand ligger ansvaret för sanering av den förorenade marken hos kommunen i vissa situationer, där föroreningen har skett efter den 1 maj 1994. Om det förorenade områdets innehavare inte kan åläggas att sanera den förorenade marken ska kommunen utreda sanerings-

behovet och sanera marken på området. I de nyare fallen är kommunen alltså i sista hand ansvarig för saneringen av den förorenade marken.

Saneringsansvar enligt tidigare lagstiftning

På de fall av förorening av mark eller grundvatten som uppstått före den 1 maj 1994 baserar sig saneringsansvaret med stöd av ikraftträdande- och övergångsbestämmelser på tidigare gällande lagstiftning samt på rättspraxis som gäller den. I dessa gamla fall tillämpas ansvarsreglering som baserar sig på en tudelning av lagstiftningen, dvs. indelning i vattenlagstiftning och miljölagstiftning. I vattenlagstiftningen ligger ansvaret vanligen endast hos förorsakaren, men enligt miljölagstiftningen kan saneringsansvaret sekundärt överföras till områdets innehavare eller i sista hand till placeringskommunen. I de gamla fallen är det också möjligt att ingen ansvarar för saneringen. Det är möjligt att föroreningen skett med iakttagande av då gällande reglering, och ansvar har därför inte uppstått.

Miljöskyddslagen

Syftet med miljöskyddslagen är bland annat att förebygga och hindra förorening och risk för förorening av miljön, förebygga och minska utsläpp och avhjälpa skador orsakade av förorening och avvärja miljöskador samt att trygga en sund, trivsamt, och naturekonomiskt hållbar och mångsidig miljö, stödja en hållbar utveckling och motverka klimatförändringen. Dessutom är syftet bland annat att främja en hållbar användning av naturresurser och att minska mängden avfall och avfallets skadlighet samt förebygga skadeverkningar av avfall. Lagen tillämpas på industriell och annan verksamhet som orsakar eller kan orsaka förorening av miljön. Lagen tillämpas också på verksamhet som ger upphov till avfall och på behandling av avfall.

De viktigaste bestämmelserna med tanke på undersökning och sanering av förorenade markområden är förbud mot förorening av mark och grundvatten och bestämmelserna om sanering av mark och grundvatten. Enligt förbudet mot förorening av mark i miljöskyddslagen (16 §) får det på marken inte lämnas eller släppas ut avfall eller andra ämnen eller organismer eller mikroorganismer som försämrar markkvaliteten på så sätt att det kan medföra risk eller olägenhet för hälsan eller miljön, avsevärd minskning av trivselt eller annan därmed jämförbar kränkning av allmänt eller enskilt intresse. Syftet med förbudet är att för sin del säkerställa att grundvattnets kvalitet skyddas från förorening som sker via marken. Miljöskyddslagen innehåller även en bestämmelse om förbud mot förorening av grundvatten. (17 §). Enligt den får ämnen, energi eller mikroorganismer inte deponeras på, släppas ut på eller ledas till ett sådant ställe eller behandlas på ett sådant sätt att bland annat en kvalitetsförändring i grundvattnet på ett viktigt eller annat för vattenförsörjningen lämpligt grundvattenområde kan orsaka risk eller olägenhet för hälsan eller miljön eller grundvattnets kvalitet på något annat väsentligt sätt kan försämrats. Skyddet omfattar även grundvattnet på någon annans fastighet där en kvalitetsförändring i grundvattnet kan orsaka risk eller olägenhet för hälsan eller miljön eller göra grundvattnet obrukbart för något ändamål som det skulle kunna användas för. Enligt förbudet mot förorening av grundvatten är det också förbjudet att vidta en sådan åtgärd som genom påverkan på grundvattnets kvalitet annars kan kränka allmänt intresse eller någon annans enskilda intresse. Enligt bestämmelsen är det också förbjudet att orsaka risk för förorening av grundvattnet.

Bestämmelser om sanering av förorenad mark och förorenat grundvatten finns i 14 kap. (133—139 §) i miljöskyddslagen. Den som har orsakat föroreningen är skyldig att sanera förorenad mark och förorenat grundvatten och återställa marken och grundvattnet i ett sådant skick att risk eller olägenhet för hälsa eller miljö undanröjs. Skyldigheten är inte beroende av om föroreningen har föranletts av oaktsamhet i verksamheten. Saneringsansvaret är därmed av strikt juridisk karaktär.

I miljöskyddslagens 133 § föreskrivs det om skyldigheten att sanera mark och grundvatten. Utgångspunkten är att den som genom sin verksamhet har orsakat förorening av mark eller grundvatten är skyldig att sanera förorenad mark och förorenat grundvatten (förorenat område) och återställa marken och grundvattnet i ett sådant skick att risk eller olägenhet för hälsa eller miljö undanröjs. (133 § 1 mom.). Därtill föreskrivs det i 133 § 2 mom. följande om innehavarens ansvar: ”Om det inte kan utredas vem som har förorenat marken eller om förorenaren inte kan förmås att uppfylla sin saneringsskyldighet och om föroreningen har skett med samtycke av områdets innehavare eller om innehavaren har eller borde ha känt till områdets tillstånd vid förvärvet, ska innehavaren sanera marken till den del som detta inte är uppenbart oskäligt. Områdets innehavare svarar under samma förutsättningar också för saneringen av förorenat grundvatten, om föroreningen är en följd av att marken på området i fråga har förorenats.” Kommunens ansvar baserar sig på 133 § 3 mom. I det föreskrivs det att om områdets innehavare inte kan åläggas att sanera den förorenade marken ska kommunen utreda saneringsbehovet och sanera marken på området. Detta kommunala ansvar gäller inte alla så kallade gamla fall, eller situationer som uppstått före den 1 maj 1994, såsom ovan anförts.

Med stöd av bestämmelserna i miljöskyddslagens 18 kap. kan vid tillsynen även tillgripas förvaltnings tvång. I situationer av olyckor, olägenheter eller överträdelser ska myndigheten inspektera verksamheten (169 §). Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten kan meddela ett föreläggande i ett enskilt fall för att förebygga eller hindra förorening (180 §) och avbryta verksamheten (181 §). Med anledning av lagstridigt förfarande kan tillsynsmyndigheten uppmana den som gjort sig skyldig till överträdelsen att upphöra med förfarandet samt vidta åtgärder för att väcka ett förvaltnings tvångs ärende. Med stöd av 175 § i miljöskyddslagen kan myndigheten som åtgärder vid överträdelser eller försummelser bland annat förbjuda att fortsätta eller upprepa överträdelsen (175 § 1 mom. 1 punkten). I föroreningsfall kan myndigheten till exempel förelägga den som brutit mot bestämmelserna att återställa miljön i ursprungligt tillstånd eller undanröja olägenheter som miljön har åsamkats genom överträdelsen (175 § 1 mom. 2 punkten). Verksamhetsutövaren kan föreläggas att i tillräcklig utsträckning utreda verksamhetens miljöpåverkan, om det finns grundad anledning att misstänka att verksamheten orsakar sådan förorening av miljön som strider mot denna lag (175 § 1 mom. 3 punkten).

Avfallslagen

Avfallslagen tillämpas (2 §) bland annat på avfall, avfallshantering och nedskräpning samt på produkter och verksamheter som ger upphov till avfall. Bestämmelserna om avfall kan indelas i dem som gäller avfallshantering och dem som gäller nedskräpning. På förorenade uppgrävda massor tillämpas avfallslagstiftningen.

I ikraftträdandebestämmelsen i avfallslagens 148 § 3 mom. första meningen föreskrivs det att bestämmelserna i 35 § i 1993 års avfallslag och 4 kap. om avfallshanteringsarbeten i avfallsförordningen dock förblir i kraft när denna lag träder i kraft.

Lagen om avfallshantering

Lagen om avfallshantering (673/1978) som föregick avfallslagen tillämpas fortfarande i vissa fall. Enligt övergångsbestämmelserna i avfallslagen tillämpas på avstjälningsplatser och andra avfallsbehandlingsplatser där verksamheten har lagts ned före den 1 januari 1994 och på nedskräpning som har skett före den 1 januari 1994 de bestämmelser som gällde innan 1993 års avfallslag trädde i kraft (149 § 6 mom.). I fråga om avstjälningsplatser ska därmed även bestämmelserna i lagen om avfallshantering iakttas. Av denna anledning har även lagen om avfallshantering betydelse i den aktuella lagstiftningshelheten.

Hälsoskyddslagen

Genom hälsoskyddslagen (763/1994) tryggas upprätthållandet och främjandet av befolkningens och individens hälsa. Syftet med lagen är att förebygga, minska och undanröja sådana i livsmiljön förekommande faktorer som kan orsaka sanitär olägenhet (1 §). Med sanitär olägenhet avses i hälsoskyddslagen en sjukdom som kan konstateras hos människan, en annan hälsostörning eller förekomsten av en sådan faktor eller omständighet, som kan minska sundheten i befolkningens eller individens livsmiljö (1 §). Hälsoskyddslagen reglerar bland annat anmälningsskyldig verksamhet (4 kap), hushållsvatten (5 kap), avfall och avloppsvatten (6 kap) samt sanitära krav på bostäder och andra vistelseutrymmen samt på allmänna områden (7 kap).

Enligt de allmänna principerna i hälsoskyddslagen (2 §) ska en verksamhet som påverkar livsmiljön planeras och ordnas så att befolkningens och individens hälsa upprätthålls och främjas. Den som utövar verksamhet som påverkar livsmiljön ska identifiera de risker i verksamheten som orsakar sanitär olägenhet och följa upp de faktorer som påverkar dem (egenkontroll). Verksamheten ska utövas så att uppkomsten av sanitära olägenheter så långt som möjligt förhindras.

Bestämmelser om kommunens uppgifter inom hälsoskyddet finns i 6 §. Kommunen ska inom sitt område främja och övervaka hälsoskyddet så att en hälsosam livsmiljö tryggas för invånarna. Kommunen ska informera om hälsoskyddet samt ordna handledning och rådgivning om hälsoskydd. Dessutom ska kommunen för den regelbundna tillsynen utarbeta och godkänna en tillsynsplan för hälsoskyddet (kommunal tillsynsplan). Tillsynen ska vara av hög kvalitet, vara riskbaserad och förebygga sanitära olägenheter.

2.2 Lagstiftningen i utlandet och i EU

Sverige

Den rättsliga grunden för understödssystemet i Sverige utgörs av en förordning som tillämpas på avhjälpande av föroreningsskador (*Förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande, nedan Sveriges bidragsförordning*). Det är ett stödssystem som är beroende av prövning, och stödet beviljas av Naturvårdsverket. Naturvårdsverkets uppgift enligt förordningen är att utarbeta en nationell plan om avhjälpande av föroreningsskador. Planen ska innehålla en prioritetsordning för avhjälpande av föroreningsskador samt grunder för ansökan av bidrag och beslutsprövning. Naturvårdsverket lämnar årligen en lägesbeskrivning till riksdagen (*Lägesbeskrivning av arbetet med efterbehandling av förorenade områden*) om genomförandet av planen.

Systemet i Sverige baserar sig på ett myndighetslett förfarande. Länsstyrelsen kan ansöka om bidrag. Ansökan behandlas av Naturvårdsverket. Enligt systemet kan bidrag beviljas inom ra-

men för anslagen för utredning av föroreningsskada på området, ansvarsutredning, utredning av skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön samt för åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet. Bidrag kan också beviljas för uppföljning.

Naturvårdsverket fattar ett beslut i ärendet som bör innehålla bland annat den verksamhet som bidraget avser samt bidragets storlek. Beslutet innehåller också villkor, till exempel om mottagarens skyldighet att lämna uppgifter om hur bidraget används samt om utarbetande av en slutrapport, undersökningar och andra åtgärder. Om bidrag beviljas betalas det till länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan besluta att vidarebefordra bidraget till kommunen eller en annan myndighet som ansvarar för de åtgärder som bidraget är avsett för.

Finansiering av efterbehandling av förorenade områden

Under femårsperioden 2000—2005 har cirka 257 miljoner euro använts till efterbehandling av förorenade områden, och under perioden 2006—2010 cirka 270 miljoner euro. År 2017 hade Naturvårdsverket ett anslag på 720 miljoner kronor. Databasen för områden som misstänks vara förorenade i Sverige innehåller totalt 88 000 objekt. Enligt Naturvårdsverket bör saneringstakten öka för att kvalitetsmålen för miljön ska kunna uppnås inom utsatt tid, dvs. före år 2050.

Länsstyrelserna har inventerat områden där fortsatta åtgärder vidtas med hjälp av staten och där ansvarig aktör saknas eller där den ansvarsskyldige endast delvis svarar för kostnaderna för saneringen. Sveriges geologiska undersökning (SGU) fungerar som huvudman för sådana projekt. Därtill ansvarar den för efterbehandlingen av föroreningar som orsakats av statliga företag, om företaget inte längre finns. SGU:s åtgärder varierar från utredningar till genomförande. SGU genomförde år 2016 över 10 projekt och medverkade dessutom i sex andra projekt på begäran av kommunerna. I Naturvårdsverkets lägesbeskrivning nämns att det i fråga om sådana områden finns en stor efterfrågan på SGU:s kompetens.

Beaktande av höjning av markvärdet

Naturvårdsverket behandlar höjningen av markvärdet i samband med ansökan om bidrag. Fastighetens värde utreds före och efter saneringen. Värdestegringen uträknas inte i sådana fall där fastighetsägaren själv betalar en del av kostnaderna, utan endast när någon annan än ägaren står för kostnaderna. I Sverige finns det en anvisning för bedömning av fastighetsvärdet som används av bedömare. Anvisningen innehåller också en mall till utlåtande om bedömningen.

Om det bedöms att fastigheten inte kan säljas till ett nedsatt pris, åläggs ägaren inte att ersätta värdestegringen som åstadkommits med hjälp av det statliga bidraget. Nedsatt pris innebär att saneringskostnaderna beaktas i köpepriset som ett avdrag, varvid köparen betalar ett lägre pris för objektet. Om sanering av ett område avsett för boende saneras med stöd av statliga medel krävs en bedömning av en auktoriserad fastighetsvärderare.

Österrike

På federal nivå är de två viktigaste objekten för markpolitik att utveckla gamla industri- och avstjälpningsområden och att skydda vattentillgångarna. Vid sanering av förorenade områden prioriteras dessutom sådana objekt, där ansvarig aktör saknas eller där en sådan inte kan anträffas. För sanering av sådana områden svarar Ministeriet för hållbar utveckling och turism som (*Bundesministerium für Nachhaltigkeit und Tourismus, BMNT, nedan BMNT-ministeriet*) som är en myndighet på federal nivå.

I den österrikiska lagstiftningen indelas regleringen av förorening och sanering av områden delvis på basis av tidpunkten då föroreningen skett. Separat reglering och olika förhållnings-sätt tillämpas på sanering av områden som förorenats före 1.7.1989 (*Altlasten, historiska förorenade områden*) och sanering av områden som förorenats efter det (nya förorenade områden). Utöver marken omfattar begreppet förorenat område även grundvatten. Saneringsbehovet i fråga om historiska förorenade områden (*Altlasten*) grundar sig på ett avgörande sätt på riskbedömning och prioritering. Statligt stöd kan inte ansökans för undersökning eller sanering av nya förorenade områden.

Sanering och istandsättning av betydligt förorenade historiska områden och finansieringen av åtgärderna ingår i en särskild lag (*Bundesgesetz zur Finanzierung und Durchführung der Altlastensanierung, ALSAG*). Lagen innefattar identifiering och registrering av områdena (*Verdachtsflächen*) samt bestämmelser om bedömning av effekterna. Lagen innehåller bestämmelser även om en avgift av skattenatur (*Altlastenbeitrag*) för insamling av data om förorenade områden och områden som eventuellt är förorenade samt testning och finansiering av saneringen. Avgiften uppbärs med stöd av lagen för avfallshantering, såsom placering i mark och förbränning och betalas enligt avfallsmängd (8—87 euro/ton). I lagen finns det också bestämmelser om avgiftens användningsändamål, mottagare och andelar. Ansvar för att ordna hanteringen av gamla historiska förorenade områden enligt ALSAG ligger hos BMNT-ministeriet. Förbundsrepublikens finansministerium (*Bundesministerium für Finanzen, BMF*) ansvarar för allokeringen av de medel som insamlats i form av avgifter av skattenatur.

Det nationella finansieringsprogrammet förvaltas av bolaget Kommunalkredit Public Consulting (KPC). Förbundsrepublikens miljömyndighet (Umweltsbudesamt GmbH), som har bolagsform, gör en riskbedömning, där området ska klassificeras som betydligt förorenat och tillhöra prioritetsklasserna 1, 2 eller 3. Klassificeringen påverkar maximibeloppet av det bidrag som beviljas.

Österrike har också en gällande lag om stöd som beviljas för olika åtgärder (*Bundesgesetz über die Förderung von Maßnahmen in den Bereichen der Wasserwirtschaft, der Umwelt, der Altlastensanierung, zum Schutz der Umwelt im Ausland und über das österreichische JI/CDM-Programm für den Klimaschutz (Umweltförderungsgesetz – UFG, nedan stödlagen)*). Tillämpningsområdet för stödlagen omfattar historiska förorenade områden (*Altlasten*) och även stöd för andra åtgärder. Riktlinjerna för statligt stöd (*Förderungsrichtlinien 2015 für die Altlastensanierung oder -sicherung, jäljempänä suuntaviivat*) har fastställts fram till våren 2021. Riktlinjerna iakttas när offentliga medel beviljas för sanering och undersökning av historiska förorenade områden. Stöd kan beviljas till kommuner, samkommuner, delstater, avfallsbolag eller företag som är ansvariga enligt avfallslagen, vattenlagen eller lagen om affärsverksamhet, samt till områdets ägare. Stöd kan också beviljas till institutioner eller privatpersoner som bedriver forsknings- och utvecklingsverksamhet. Stödbeloppet beror på samverkan av de tre faktorer som fastställts i riktlinjerna. Dessa är prioritetsklassen för området och huruvida det finns en ansvarig aktör som ska svara för saneringen samt huruvida sökanden är verksam på en konkurrensutsatt marknad eller inte. Den procentuella andelen av stödet varierar mellan 95 procent och 55 procent. I en del situationer tillämpas även ett maximibelopp av stöd som är 200 000 euro. Av stödet upprättas ett avtal vars innehåll regleras genom detaljerade anvisningar (9 §).

Beaktande av markvärdet

Höjningen av markvärdet beaktas i beloppet av offentligt stöd. Detta är förfarandet när saneringen av ett historiskt förorenat område (*Altlasten*) medför en höjning av markvärdet som är större än sökandens andel av de totala kostnaderna för saneringen. Om sökandens andel av

kostnaderna är större än värdestegringen minskas stödet inte. Om sökandens andel av kostnaderna är mindre än värdestegringen, avdras sökandens andel av värdestegringen och skillnaden avdras från det beviljade stödet. Värdestegringen bestäms av en extern, kompetent fastighetsvärderare.

Praxis

Uppgifter om områdena finns tillgängliga i inventeringar och databaser. På förbundsrepublikens bolagsformade miljömyndighets (*Umweltsbudesamt GmbH, nedan UBA GmbH*) webbplats finns en inventering som täcker hela landet. Förteckningen innehåller områden som eventuellt är förorenade (*Verdachtsflächen*). Före januari 2016 har närmare 71 000 eventuellt förorenade områden identifierats, såsom avstjälningsplatser, industriområden och kommersiella områden. Antalet uppskattas utgöra 95 procent av de förorenade områdena. Man har också bedömt att cirka 3 procent av dessa områden orsakar betydande förorening eller olägenhet för miljön. Vid behov införs uppgifterna om objektet i förteckningen över objekt som ska saneras och tidsplaneras (*Altlastenatlas*). Dessutom finns det ett separat register till förfogande (*Altlastenkataster*) om områden som är betydligt förorenade eller som misstänks vara förorenade. I Altlastenatlas-systemet finns uppgifterna om förorenade områden tillgängliga i en karttjänst på nätet.

Administrering av bidragsprogrammet och fonden

Österrike har sedan år 1993 haft ett program för sanering av förorenade områden samt finansiering. Den aktör som ansvarar för hanteringen av projekten inom ramen för programmet och för det praktiska genomförandet av programmet är bolaget Kommunalkredit Public Consulting (KPC) som utnämns av UBA GmbH. KPC förvaltar programmet i sin helhet. Ansökningarna om bidrag bedöms ur teknisk, ekonomisk och finansiell synvinkel. Bidrag kan ansökas av regionala myndigheter, kommuner, områdets ägare och den aktör som har saneringsansvaret. Ansökan ska lämnas in innan sanering inleds. En miljömässig och finansiell utvärdering av olika saneringsalternativ är obligatorisk och i den ska hänsyn tas till principen för hållbar utveckling. KPC ansvarar också för att upprätta avtalen om bidrag samt för medelsförvaltningen inklusive beviljandet av bidrag och tillsynen över iakttagandet av villkoren för bidraget.

Områden saneras av ett statsbolag

Det finns ett betydande antal områden i Österrike där förorenaren inte längre kan anses vara ansvarig för saneringen av området. I objekt för vilka det inte finns någon ansvarsskyldig och inte heller någon instans som frivilligt åtar sig ansvaret för saneringen ansvarar UBA GmbH, dvs. ministeriet för åtgärderna som byggherre (*Bauherr*). För denna uppgift har ett separat bolag bildats år 2004 (*Die Bundesaltlastensanierungsgesellschaft GmbH, nedan BALSA*) som bedriver sanering av förorenade områden. BALSA sköter saneringen av området på basis av ett förordnande av ministeriet och ansvarar för behövliga saneringsåtgärder. Från och med år 2004 har systemet omfattat sex avslutade projekt, vilkas gemensamma kostnader varit cirka 54 miljoner euro. Sammanlagt har BALSA svarat för saneringen av 13 områden.

Nederländerna

I Nederländerna har saneringspolitiken i fråga om mark förändrats betydligt under de senaste åren. Fram till år 2015 har man fokuserat på eliminering av icke-acceptabla risker som orsakats människor, ekosystem och nuvarande användning. Enligt de nyligen ändrade målen bör till exempel förorenade områden för industriell verksamhet som orsakar betydande risk för miljön saneras före år 2030. Det är anmärkningsvärt att exempelvis flera uppgifter som tillhört

centralförvaltningen har delegerats från ministeriet till provinserna (*provincies*, 12) och till kommunerna (*gemeenten*, n. 400). Dessutom har uppgifter anförtrotts de regionala statliga vattenmyndigheterna (*waterschappen*). Markpolitiken och de materiella bestämmelserna om den grundar sig i Nederländerna på ett decentraliserat system. Grunden för decentralisering är att markpolitiken direkt har ett samband med planeringen (planläggningen) av användningen av de områden som tillhör kommuner och provinser. Statens centralförvaltning gynnar en övergripande syn på miljöpolitiken och på användningen av områden, vilket medför ökade skyldigheter för de regionala offentliga myndigheterna.

I Nederländerna ingår centralförvaltningen avtal med provinser och representanter för kommunerna (*Convenat*), för att realisera markpolitiken. Under avtalens giltighetstid ska samtliga områden som medför risk för folkhälsan saneras. Därtill ska alla andra objekt där marken är förorenad kartläggas när de betraktas i sin nuvarande eller framtida användning. Målet är att före år 2030 sanera samtliga områden där marken före år 1987 blivit allvarligt förorenad.

Lagstiftning

De viktigaste författningarna i Nederländerna i fråga om förorenad mark är lagen om skyddande av mark (*Wet bodembescherming – Wbb, nedan markskyddslagen*), förordningen om skyddande av mark som utfärdats med stöd av den (*Besluit bodemkwaliteitsmarkt, nedan markskyddsförordningen*) och den gällande miljöskyddslagen (*Wet milieubeheer - Wm*). Vid sanering tillämpas även bestämmelser som gäller kvalitetskrav på mark (*Besluit bodemkwaliteit ja Regeling bodemkwaliteit*). Instruktionsbrevet om sanering av mark (*Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013*) kompletterar lagstiftningen om markskydd. Syftet med instruktionsbrevet är att verkställa de bestämmelser som utfärdats i markskyddsförordningen.

På ekonomiskt stöd för sanering av mark tillämpas en förordning från år 2005 (*Besluit financiële bepalingen bodemsanering – Bfbb, stödförordningen*) som utfärdats med stöd av markskyddslagen. Markskyddsförordningen innehåller ett flertal alternativa sätt att sköta allvarliga föroreningsfall. Stöd kan ansökas av ägare till industriområden som är i bruk samt innehavare av legorätt. Dessutom kan kollektiv sanering (*collectieve saneringen*) finansieras och då genomförs saneringsåtgärderna av en för ändamålet bildad juridisk person eller personer.

Stödförordningen innehåller bland annat bestämmelser om maximibeloppet av bidrag för olika åtgärder, höjning av bidragsbeloppet samt om förutsättningar för beviljande av bidrag och om avslag på ansökan. Syftet är att effektivisera den sanering som sker med hjälp av stödet. Saneringsåtgärder bör vidtas snabbt om statligt stöd önskas för åtgärderna. Företag bör välja om de inleder saneringsåtgärderna på dessa villkor och får statligt stöd eller om de senare själva svarar för kostnaderna för saneringen. Villkoren gäller olika faser i förfarandet. Ett villkor för att bidrag beviljas är saneringsplanen eller en anmälan om en sådan (*Besluit Uniforme Saneringen*) ska lämnas in senast vid utgången av år 2023 och ansökan om stöd senast år 2024. Stödförordningen upphör att gälla den första januari 2025.

Minskning eller beaktande av värdestegringen vid bestämning av stödbeloppet

I Nederländerna beaktas oförtjänt värdestegring av mark, och dess andel avdras från det beviljade stödet. Ett bedömningsinstrument för markvärdet (*grondwaardematrix*) har tagits fram för beräkning av värdestegringen. Värdestegringen fastställts separat i varje enskilt fall.

Praxis

Förutom bindande reglering tillämpas i Nederländerna även riktlinjer för markskydd för industriella verksamheter (*Nederlandse Richtlijn Bodembescherming*). Syftet med riktlinjerna är att harmonisera metoderna och instrumenten för bedömning av markskydd. Riktlinjerna är godkända av förvaltningen och har en kraftig styrande verkan. I Nederländerna har en utredning genomförts (*Landsdekkend beeld*) om omfattningen av föroreningar i marken, som färdigställdes år 2005. På det hela taget misstänktes antalet eventuellt förorenade områden ursprungligen uppgå till cirka 615 000.

Soil+-organisation till stöd för genomförandet

Genom Soil+-organisationen genomförs markskydd, och organisationen bildar den instans som fungerar mellan förvaltningen och de praktiska åtgärderna. Soil + bildades år 2005 och finansieras av ministeriet (*Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat*). I den medverkar utöver ministeriet även den nationella vattenmyndigheten (*Rijkswaterstaat*) som lyder under ministeriet samt provinser, kommuner och statens regionala vattenmyndigheter. Soil+-organisationen bedömer bland annat saneringsplaner och hantering av marken, uppdaterar inventeringen av förorenade områden och kartlägger marken. Soil+ bistår vid prioriteringen av sanering som genomförs med offentliga medel och bedömer skyndsamhetsgraden av behövliga saneringar.

Lagstiftningen i EU

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (*EUF, avdelning XX Miljö, artikel 191*) innehåller målen för unionens miljöpolitik. Mål för miljöpolitiken är till exempel att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa och utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt. Målet är också att främja åtgärder för att lösa regionala miljöproblem. Miljöpolitiken syftar till en hög skyddsnivå. De viktigaste principerna för EU:s miljöpolitik är försiktighetsprincipen och förorenarprincipen. Enligt förorenarprincipen ansvarar utövaren av sådan verksamhet som orsakar miljöförstöring i första hand för de kostnader som uppstår av förebyggande eller minskning av förorening samt för att en förorenad miljö återställs i ursprungligt skick och kostnaderna för miljöförstöring ersätts.

För genomförande av EU:s miljöpolitik innehåller EU:s rättsakter förpliktelser för medlemsstaterna som syftar till att uppnå målen, såsom att skydda människors hälsa och miljö. Som metoder används bland annat krav på miljökvalitet, till exempel högsta tillåtna halter av ämnen eller ämnesgrupper, förbud mot eller begränsningar i användning av ämnen samt tillstånds- och anmälningsförfaranden.

EU:s bestämmelser om statsunderstöd identifierar vissa specialsituationer som gäller miljöskydd. Bestämmelserna möjliggör stöd och ett stödprogram, om de nationella bestämmelserna harmonierar med de krav som ingår av EU:s bestämmelser om statsunderstöd. EU-rätten innehåller inga bestämmelser om innehållet i stödssystemet för förorenade områden. Därmed har den nationella lagstiftningen en central roll när eventuell förorening utreds i ett område och behövliga saneringsåtgärder övervägs och när lagar stiftas om stöd och förutsättningar för beviljande av stöd.

Enligt EU-rätt är det i princip förbjudet att bevilja statsunderstöd till företagsverksamhet (EUF-fördraget) artikel 107.1). Offentligt stöd till ett företag kan ge det selektiv ekonomisk nytta jämfört med andra, konkurrerande företag, vilket kan snedvrider verksamheten och konkurrensen på den inre marknaden. Offentliga stöd till företagsverksamhet kan dock vara förenliga med den inre marknaden, om de främjar den allmänna ekonomiska utvecklingen och de mål som fastställts i EUF-fördraget. EU:s bestämmelser om statligt stöd tillämpas om samtliga

kännetecken för statligt stöd uppfylls. Stödet utgör enligt EU-rätt statligt stöd om det beviljas till enheter som utövar ekonomisk verksamhet oavsett enhetens juridiska form. Kommissionen har gett flera detaljerade regler om hurdana statliga stöd som är tillåtna och om vilka förfaranden som ska iaktas vid beviljande av stöd.

Den så kallade gruppundantagsförordningen i fråga om statligt stöd (kommissionens förordning 651/2014, EUT 26.6.2014, L 187/1 och ändringen av den, kommissionens förordning 14.6.2017 (2017/1084), nedan förordningen) gör det möjligt för medlemsstaterna att införa program för statligt stöd och att bevilja stöd utan förhandsgodkännande av kommissionen. Förhandsanmälan till kommissionen eller kommissionens förhandsgodkännande för statligt stödprogram eller stöd behövs inte, om det är fråga om ett stöd som avses i gruppundantagsförordningen eller exempelvis ett så kallat stöd av mindre betydelse (de minimis-förordningen 1407/2013). En sammandragsdeklaration i efterhand behöver dock lämnas in, och kommissionen kan övervaka dessa stödprogram och stöd.

Ett nationellt stödprogram för sanering av förorenade områden kan grunda sig på artikel 45 i gruppundantagsförordningen, som gäller investeringsstöd till företag som reparerar miljöskador genom att sanera förorenade områden. Därtill kan för understöd enligt stödprogrammet för utredningsverksamhet tillämpas artikel 49 i gruppundantagsförordningen om stöd för miljöstudier. Artikel 49 i förordningen gäller stöd för studier som har ett direkt samband med investeringar som avses i avsnittet om stöd för miljöskydd i gruppundantagsförordningen.

Stödprogram och stöd enligt gruppundantagsförordningen ska dessutom uppfylla de allmänna förutsättningarna i kapitel I i förordningen och förutsättningarna som gäller övervakning i kapitel II. Kommissionen har också antagit riktlinjer för statligt stöd och stödprogram för miljöskydd och energi (2014/C 200/01, EUT 28.6.2014, C 200/19). Kommissionen tillämpar riktlinjerna bl.a. vid bedömning av sådana stöd och stödprogram som beviljas för sanering av förorenade områden och som förutsätter anmälan till kommissionen om statligt stöd och kommissionens förhandsgodkännande. Regleringen av statligt stöd gäller inte heller ett sådant stöd som beviljas till fysiska personer eller som inte är inriktat till företag, dvs. inte är avsett för verksamhet av ekonomisk karaktär.

2.3 Bedömning av nuläget

Systemet för statliga avfallshanteringsarbeten baserar sig på en sparsam reglering och etablerad tillämpningspraxis. Systemet har innehållsmässigt fungerat bra i närmare 25 år. Med hjälp av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten har i praktiken goda resultat åstadkommit med tanke på miljöskyddet. En kontinuerlig verksamhet pågår med utredning av områdenas skick och sanering av dem. Systemet har från början utgått ifrån att den statliga regionala miljöförvaltningen eller numera närings-, trafik- och miljöcentralerna ingår avtal om statliga avfallshanteringsarbeten. Sedermera har uppgiften i fråga om förorenade markområden koncentrerats till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland, som i de flesta fall fungerar som genomförande instans, både när det gäller utredning och sanering.

Bestämmelserna motsvarar inte de krav på reglering som ställs i 80 § i grundlagen. En paragraf i 1993 års avfallslag och 2 paragrafer i 1993 års avfallsförordning bildar inte en adekvat grund för den nuvarande verksamheten. I lagen ska det föreskrivas om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter och om sådana omständigheter som enligt grundlagen i övrigt hör till lagens tillämpningsområde. Bestämmelser på lagnivå ska vid behov innehålla noggrant avgränsade och exakta bemyndiganden att utfärda förordning. Gällande lagstiftning kan inte heller utvecklas, eftersom samtliga tre paragrafer ingår i upphävda författningar. En ändring av 148 § i gällande avfallsförordning är motiverat i samband med att en ny lag stiftas.

Dessutom är regleringen och nuvarande beslutspraxis problematiska med tanke på lagstiftningen om statsunderstöd. Systemet överensstämmer inte heller med kravet på god förvaltning. Praxis att följa miljöministeriets anvisning från år 2004 är ägnad att fördunkla skillnaden mellan icke-bindande anvisningar och förpliktande bestämmelser.

Det som anförts ovan påvisar å ena sidan behovet av ett subsidiärt finansieringssystem och talar å andra sidan för ett utvecklande av systemet så, att det genom ny lagstiftning blir tillräckligt täckande och mångsidigt.

Genom finansieringen av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten sanerades i mitten av 1990-talet årligen 35—40 områden. Saneringarna genomfördes ofta i form av mindre projekt, där behovet av resurser och specialkompetens inte var särskilt stort. Därefter började antalet sanerade områden minska från början av 2000-talet, vilket i huvudsak orsakades av att områdena som var i behov av sanering ställde stora utmaningar och ökade därmed också kostnaderna för saneringen. Dessutom har det anvisade anslaget minskat något under de senaste åren, vilket i sin tur har minskat antalet sanerade områden. Under 2010-talet har antalet saneringsprojekt som gällt förorenade områden och genomförts som statliga avfallshanteringsarbeten varit cirka 8—15 per år.

Utredning av föroreningsgraden och sanering samt anskaffning av tjänster som hänför sig till dem och andra därtill hörande åtgärder förutsätter specialkompetens och kunskapsutveckling i takt med att ny teknik tas i bruk. Avtalsparter, såsom små kommuner, har inte nödvändigtvis sådan kompetens. Den kompetens som innehas av en statlig myndighet har därför en viktig roll både när bidrag beviljas och när goda resultat eftersträvas. En arbetsfördelning där den statliga regionala förvaltningen har svarat för realiseringen av projekten har varit ändamålsenlig. Så småningom har man visserligen övergått till att bistå i projekt som genomförs av andra än staten. Numera genomförs närmare hälften av projekten med hjälp av understöd, och även i dessa upprättas ett avtal mellan parterna.

Vid sidan av avstjälningsplatser som tagits ur bruk för länge sedan har man som statliga avfallshanteringsarbeten genomfört saneringsprojekt i synnerhet vid sågverk, impregneringsanläggningar och skjutbanor. Dessa är branscher där olägenheter i samband med förorenad mark ofta förekommer och där kartläggningar och utredningar har genomförts i syfte att utreda situationen på området. Riskobjekt som identifierats i riksomfattande utredningar har undersökts och vid behov sanerats med stöd av systemet för statliga avfallshanteringsarbeten. I övrigt har man som saneringsobjekt valt förorenade områden där närings-, trafik- och miljöcentralerna i sin tillsynsuppgift har observerat olägenheter för hälsan eller miljön eller som framför allt kommunerna har föreslagit som saneringsobjekt. Via systemet har man också ingripit i andra former av försummelser i avfallshanteringen, såsom avlägsnande av skrotfartyg och kemikali-tunnor.

På områden utanför tätorter där markanvändningen inte ställer lika höga krav och områdena därför inte har något betydande finansiellt värde kan förpliktelser och kostnader i fråga om marksanering leda till att området överges. På sådana områden har man kunnat stöda arbetet för sanering och därigenom gynna samhällsstrukturen och en hållbar användning av områdena genom att ordna kommunerna finansiering och vid behov expertis för planering, genomförande och övervakning av saneringsprojekt.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

I regeringens proposition som gäller reformen av avfallslagstiftningen (RP 199/2010 rd) nämns i detaljmotiveringen till 148 § i avfallslagen, att avsikten är att ett förslag till en reform av avfallshanteringsarbetet ska läggas fram i ett annat sammanhang. Syftet med föreliggande proposition är att genomföra den ovannämnda reformen. Det viktigaste målet för propositionen är att ändra bestämmelserna som gäller systemet till att motsvara kraven i grundlagens 2 § 3 mom. samt 6, 20 och 21 §. Dessutom är målet att uppfylla kraven i Europeiska unionens reglering av statligt stöd och den nationella statsunderstödslagstiftningen samt kraven på god förvaltning.

Målet är också att utveckla innehållet och förfaringssätten i lagstiftningen. Understödet avses också i fortsättningen vara beroende av prövning. I stället för ett avtal ska ett beslut om statsunderstöd fattas. Utöver beviljande av understöd kan Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland enligt förslaget åta sig att utreda områdets föroreningsgrad samt saneringen av området i de fall där sådana åtgärder förutsätts av allmänt miljöintresse.

I förslaget beaktas därmed bland annat förändringar i verksamhetsmiljön, behov av ändringar i användningsområdet samt de praktiska erfarenheterna av systemet. Målet är understöd beroende på prövning inriktas på rätt sätt enligt nuvarande praxis. Dessutom är målet med propositionen att stödja forsknings- och utvecklingsarbetet kring olika metoder inom cleantech-området.

Praktiken har visat att kommuner och andra stötagare har ett behov av rådgivning och handledning i sina utrednings- och saneringsprojekt. Målet är därför att möjliggöra expertresurser för närings-, trafik- och miljöcentralen som tillåter en mer omfattande rådgivning och handledning än den rådgivning som avses i förvaltningslagen. Vid behov kan även avgiftsbelagda sakunningtjänster ges på begäran.

Kompetensen hos anskaffningsorganisationen har stor betydelse för en lyckad anskaffning i ett projekt som gäller ett enskilt område, men också med tanke på utvecklingen inom branschen. Den särskilda sakkunskap som innehas av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland i fråga om anskaffning och upphandling av tjänster ska enligt förslaget bevaras som en del av systemet i de fall där staten ordnar utrednings- och saneringstjänsterna. På det sättet kan man utredningen av föroreningsgraden på området och saneringen av området ske på ett mer flexibelt och effektivt sätt och även kostnadsbesparingar kan åstadkommas. En statlig myndighets agerande vid utredning och sanering bidrar bl.a. till möjligheten att dela de tekniska och ekonomiska riskerna som hänför sig till utvecklandet av branschen.

En fördel i de projekt som understöds av staten är också uppgifterna finns tillgängliga, vilket för sin del stöder ett ändamålsenligt genomförande av projekt som finansieras av andra aktörer.

Målet för propositionen är ett förnyat system som möjliggör ett fortsatt effektivt genomförande och en effektiv utveckling av den nationella riskhanteringsstrategin för förorenad mark och undersöknings- och saneringsprogrammet inom ramen för den (*Maa-perä kuntoon-programmet*). Undersöknings- och saneringsprogrammet omfattar hela landet och dess syfte är att identifiera betydande förorenade områden och få riskerna i samband med dem under kontroll på ett hållbart sätt inom loppet av 25 år, dvs. före år 2040.

3.2 Alternativ

Som ett alternativt sätt att genomföra förslaget utreddes en övergång till reglering genom förordning. Med stöd av 8 § i statsunderstödslagen kan närmare bestämmelser om hur understöd

ska beviljas, utbetalas och användas utfärdas genom förordning av statsrådet. Ett sådant alternativ innebär att man avstår från det nuvarande systemet. Ett system som baserar sig på en förordning kan endast innehålla element som överensstämmer med bemyndigandet att utfärda förordning, vilket leder till ett mer inskränkt system.

Det är emellertid nödvändigt att regleringen även innehåller andra element än de som ingår i bemyndigandet att utfärda förordning enligt 8 § i statsunderstödslagen. Därtill behövs sådan reglering varom det enligt 80 § i grundlagen bör föreskrivas genom lag. Således har man inte fortsatt att bereda ett regleringsalternativ på förordningsnivå.

Som ett annat alternativ att genomföra förslaget har en författningstekniskt avvikande lösning behandlats. I den har reglering på lagnivå införlivats i statsunderstödslagen för finansministeriets förvaltningsområde, till exempel som ett separat kapitel. I detta alternativ ingick preciseringar genom en förordning av statsrådet med stöd av ett nytt bemyndigande att utfärda förordning. Man har avstått från alternativet av den orsaken, att statsunderstödslagen inte innehåller andra separata kapitel om sådana system som enbart gäller ett ministerium. Dessutom har statsunderstödslagen karaktären av en allmän lag. En sådan reglering som gäller ett separat system för miljöministeriets förvaltningsområde är inte av en sådan art att den kan inkluderas i en allmän lag. Den förelagda uppgiften för staten att ordna utredning av föroreningsgrad och sanering kan inte heller lämpligen införas i statsunderstödslagen, eftersom det då inte är fråga om en funktion i egenskap av statsbidragsmyndighet.

Utgångspunkten för beredningen har ursprungligen varit att anvisa uppgifter till Statens tillsäts- och tillsynsmyndighet, som skulle inleda sin verksamhet den 1 januari 2020. På grund av att tidpunkten för inledandet av den nya myndighetens verksamhet har man under beredningen därefter diskuterat möjligheten att anvisa uppgiften till alla närings-, trafik och miljöcentralen eller till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland som för närvarande sköter uppgiften.

3.3 De viktigaste förslagen

Det centrala förslaget är att stifta en ny lag om stödjande av sanering av förorenade områden och att i det sammanhanget avskaffa den överlappande regleringen i avfallslagen. Den nya lagen föreslås innehålla bestämmelser om stödjande av utredning av föroreningsgraden samt sanering av det förorenade området ur anslag som anvisats för miljöministeriet. Stödet avses vara beroende på prövning. Understöd kan enligt förslaget beviljas inom ramen för ett maxibelopp som fastställts i statsbudgeten.

Den föreslagna lagen innehåller därmed två centrala former av stöd. Stödformerna enligt förslaget är statsunderstöd för utredning av föroreningsgraden och för sanering eller en uppgift för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland att ordna utredningen av föroreningsgraden och saneringen. I båda alternativen är det fråga om behovsprövat stöd. Den första stödformen baserar sig på statsbidragsmyndighetens uppgifter. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland beviljar i det fallet på ansökan sökanden statsunderstöd. På understöd som beviljas ett företag eller ett annat samfund som bedriver affärsverksamhet tillämpas enligt förslaget även EU:s lagstiftning om statsunderstöd. Den alternativa stödformen avses vara utredning av föroreningsgraden och sanering som ordnas av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland.

Med stöd av den föreslagna lagen skulle understöd kunna beviljas för utredning av risk eller olägenhet för hälsan eller miljön som orsakas av förorenad mark, förorenat grundvatten eller förorenade sediment samt för sanering av det förorenade området. Den föreslagna lagen inne-

håller även bestämmelser om de förutsättningar som ska uppfyllas för att stöd ska kunna beviljas. Utgångspunkten för beviljande av stöd är att förorenarens ansvar inte kan realiseras och att ansvaret är uppenbart oskäligt för någon annan än den som orsakat föroreningen.

Enligt förslaget föreskrivs det i lagen om miljöministeriets uppgifter. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland föreslås fungera som statsbidragsmyndighet. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland föreslås utgående från beslutet om understöd bistå i sådana utrednings- och saneringsåtgärder som inriktas på förorenade områden och som är nödvändiga för allmänt miljöintresse. Processen består av information om möjligheten att ansöka om understöd, en ansökan som sökanden lämnar in till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland samt beslut om statsunderstöd. Till den del den föreslagna lagen inte innehåller någon reglering tillämpas bestämmelserna i statsunderstödslagen i fråga om statsbidragsmyndighetens uppgifter.

Lagen avses även innehålla bestämmelser om understödets täckning och storlek samt om grunderna för bestämmande av det högsta understödsbeloppet samt om kostnader som berättigar till understöd. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan enligt förslaget utöver understöd anvisa sakkunnigtjänster för åtgärderna. Tjänsten ska prissättas på affärsekonomiska grunder.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan enligt förslaget genom sitt beslut åta sig att ordna utredningen av föroreningsgraden och saneringen. I denna stödform betalas kostnaderna av det anslag som miljöministeriet anvisat för uppgiften. Förutsättningarna för denna form av stöd avses vara desamma som utbetalning av understöd.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Stödformerna, dvs. understöd eller uppgiften att ordna arbetet, avses utgöra prövningsbaserat stöd på samma sätt som det statliga avfallshanteringsarbetet i dagens läge. De medel och resurser i form av årsverken som anvisas för verksamheten ska enligt förslaget betalas från miljöministeriets moment. Understöd enligt den föreslagna lagen kan beviljas inom ramen för det maximibelopp som reserverats i budgeten. Beslut om anslagen fattas i samband med planen för de offentliga finanserna och budgetarna.

Med hjälp av stödet kan riskobjektens skick utredas och åtgärder inriktas på rätt sätt. Med denna finansiering kan föroreningsgraden på området utredas och området saneras innan de skadliga effekterna sprider sig på ett större område. Kostnaderna blir mindre jämfört med att saneringen genomförs i ett senare skede.

De ekonomiska konsekvenserna beror delvis på den som behöver tjänster väljer statsunderstöd eller ett ombesörjande av anordnandet av tjänsterna, varvid Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ordnar behövliga åtgärder med statliga medel. De ekonomiska konsekvenserna inriktas på Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland och på stödtagarna, som kan vara antingen kommuner, företag, andra samfund eller fysiska personer. De ekonomiska konsekvenserna kan också inriktas på aktörer inom branschen.

De föreslagna uppgifterna ska enligt förslaget skötas med Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands nuvarande resurser, trots att uppgiften delvis ändrar karaktär.

En ekonomisk konsekvens som gäller samtliga understödstagare är att de behövliga åtgärderna kan genomföras om ett positivt understödsbeslut erhålls. Den föreslagna nya lagen påverkar

sådana understödstagares ställning om innehar områden som ska undersökas eller saneras. Om det inte finns någon ansvarsskyldig eller om ansvaret för någon annan än förorsakaren uppenbart blir oskäligt, kan ekonomiskt stöd beviljas ur detta system för utredning och sanering.

Om statsunderstöd används sköter understödstagaren själv anordnandet av åtgärderna. Mottagaren av understödet använder resurser för åtgärderna och ser till att understödet används på rätt sätt. Till denna del kan förslaget eventuellt öka understödstagarens behov av kompetens i att utreda, låta sanera och sköta genomförandet samt behov av kompetens i att anskaffa ersätande tjänster jämfört med det nuvarande systemet. Den föreslagna sakkunnigtjänsten finns till förfogande vid sidan av understöd för säkerställande av ett lyckat resultat. Tjänsten ska enligt förslaget prissättas på affärsekonomiska grunder. Övergången till ett system som baserar sig på statsunderstöd kan minska statens centralt konkurrensutsatta upphandling, vilket i någon mån kan höja kostnaderna.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan i fortsättningen åta sig att sköta utredningen av föroreningsgraden och saneringen. Om andelen av dessa uppdrag ökar svarar staten enligt förslaget helt och hållet för kostnaderna till denna del.

Förslaget bedöms i någon mån stödja den verksamhet i branschen som bedrivs på marknadsvillkor. Efterfrågan på tjänster som tillhandahålls av konsultföretag antas öka något, eftersom mottagare av understöd behöver mer tjänster än tidigare. Andelen av ”statligt arbete” som sköts av staten antas minska med tiden i fråga om utredning och sanering, i takt med att systemet etableras. Situationen kan också skapa en marknad för nya aktörer som erbjuder konsulttjänster för genomförandet av projekt. Förslaget kan i viss mån främja framtagande och användning av nya innovativa saneringsmetoder samt konkurrens i cleantech-affärsverksamhet. En realisering av principerna för hållbar sanering bedöms leda till ökad kompetens och därigenom stärka företagens konkurrenskraft.

Understöd kan beviljas endast om ansvaret uppskattas bli uppenbart oskäligt. Detta gäller både det föreslagna statsunderstödet och den föreslagna uppgiften som anordnare.

Den föreslagna lagstiftningens konsekvenser för den kommunala ekonomin uppskattas bli små. Understödet till en kommun kan i praktiken minska från det nuvarande till den del man övergår till att använda statsunderstöd och när kommunen som stödtagare även kommer att sörja för anskaffningen. Kommunala konsekvenser kan också orsakas av att föreslagna tjänsten enligt förslaget ska prissättas på företagsekonomiska grunder. I det fallet att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland anskaffar åtgärderna uppstår å andra sidan inga egentliga kostnader för andra aktörer. Konsekvenser för kommunen uppstår i det fallet endast av att nödvändiga uppgifter om projektet och framskridandet av det ska lämnas till de kommunala myndigheterna.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

En tydlig lagstiftning som uppfyller de krav som ställs i grundlagen främjar god förvaltning. Förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd och bestämmelser om hur understödet bestäms leder till enhetlig praxis och ökar systemets transparens.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland avses ha flera olika typer av uppgifter som har samband med den service som föreslås i lagen. Resurserna är beroende av anslag och årsverken. Uppgifterna enligt den föreslagna lagen är rikstäckande. Förslaget förutsätter att dessa rikstäckande uppgifter beaktas i arbetsordningen för Närings-, trafik- och miljöcentralen i

Birkaland samt vid organiseringen av dess uppgifter. Samma tjänsteman kan inte ha flera roller i ett ärende som gäller förorenade områden.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland har i det nuvarande systemet oftast den centrala rollen både som beställare och som projektets ansvariga anordnare. Kommuner och andra samarbetsparter har ansett en sådan verksamhetsform vara nödvändig på grund av de utmaningar som är förknippade med utredning och sanering av förorenade områden. För en kommun eller annan samarbetspart är utredning och eventuell sanering av ett område som misstänks vara förorenat en händelse som bara inträffar en gång. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland har med stöd av den föreslagna lagen en tydligare och mer specifik uppgiftsbeskrivning och ställning som statsbidragsmyndighet.

I systemet övergår man enligt förslaget från avtal till beslut om statsunderstöd. En sådan övergång till beslut om statsunderstöd kräver ny praxis, eftersom avsikten är att man avstår från den nuvarande avtalsbaserade verksamheten. Man bedömer att en handbok och annat stödmaterial behöver utarbetas till stöd för de nya förfarandena. I fortsättningen föreslås kommunen eller någon annan mottagare av understöd i en del fall ha hand om istandsättningen eller saneringen som beställarorganisation i stället för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland, som nu sköter uppgiften. Uppgifterna för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan till denna del minska, medan den allmänna rådgivningen och handledningen som hör till myndigheten kan öka. Projekten där förorenade områden saneras finns utspridda i olika kommuner på samma sätt som de är i dag. En utmaning för små kommuner är att de saknar tillräckliga resurser för att sköta uppgiften.

Den myndighet som fattar beslut om sanering av mark föreslås även i fortsättningen vara den regionala närings-, trafik- och miljöcentralen eller kommunen till vilken behörighet delegerats enligt miljöskyddslagen (Åbo och Helsingfors). De regionala närings-, trafik- och miljöcentralerna har bland annat myndighetsskyldigheter enligt miljöskyddslagen om sina respektive verksamhetsområden. Till denna del medför den föreslagna lagen inga ändringar i de regionala närings-, trafik- och miljöcentralernas behörighet. Samarbete och god praxis mellan Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland och de övriga regionala miljöcentralerna samt mellan de kommunala myndigheterna spelar en viktig roll i uppgifter som gäller förorenade områden.

Konsekvenserna gäller även NMT-centralernas och arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (KEHA-centret). Statsunderstödssystem ska möjliggöra att hänsyn tas till innehållsmässiga särdrag i de beslut som avses i den föreslagna lagen. KEHA-centret behöver tid att förbereda sig på de uppgifter som förutsätts av verkställigheten av lagförslaget, till exempel för att säkerställa fortlöpande utbetalningar och tillsyn. För uppdraget behövs en del av de resurser som används för verkställigheten för att förslaget ska kunna genomföras.

Omprövning av ett beslut om understöd kan begäras och därefter kan beslutet överklagas hos regional förvaltningsdomstol. Omprövningsbegäran ska beaktas i arbetsordningen för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland. Antalet överklagade beslut bedöms vara obetydligt, eftersom det gäller ett understöd som beviljas enligt prövning. Ändamålsenlighetsprövning samt begränsade resurser innebär att understöd inte kan beviljas till alla sökande. På samma sätt kan ändring enligt förslaget sökas i beslutet om ordnande av uppgiften, men också till denna del bedöms konsekvenser inte uppstå.

Behovet av specialkompetens i upphandling beräknas minska något vid Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland när den inte längre anskaffar utrednings- och saneringstjänster i

samtliga fall. Detta kan leda till att arbeten inriktas på undersökningar och planering och kan även påverka resursbehovet.

4.3 Konsekvenser för miljön och samhällsliga konsekvenser

Det föreslagna systemet stöder den Nationella strategin för riskhantering i anslutning till förorenade markområden. Strategin bygger på en syn på hur riskhanteringen i anslutning till förorenade områden och saneringen av områdena kan skötas på ett kostnadseffektivt och hållbart sätt med bästa möjliga hänsyn till hälso- och miljöskyddet. Ett riksomfattande program för undersökning och sanering har utarbetats utgående från strategin. Föreliggande proposition är ett led i verkställigheten av programmet. Ett system som uppfyller kraven i grundlagen och i statsunderstödslagstiftningen samt kraven på god förvaltning möjliggör ett beviljande av understöd och en utveckling av systemet även i fortsättningen.

Stödformerna enligt det föreslagna systemet är ägnade att trygga riskhanteringen på områdena och saneringen av dem. Enligt en praktisk bedömning kommer utredningar av nationellt prioriterade riskobjekt i första fasen att understödjas via systemet på cirka 40–50 områden. Cirka 15 objekt bedöms förutsätta fortsatta utredningar. Cirka 6–8, högst 10 objekt årligen förutsätter sanering.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid miljöministeriet. Under beredningen har man varit i kontakt bland annat med finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland och Finlands miljöcentral. Projektfönstret för lagstiftningsprojektet har uppdaterats under beredningen.

Under beredningsskedet har ett diskussionsmöte ordnats för de centrala intressentgrupperna i mars 2018. Material och ett sammandrag av arbetsgruppernas observationer finns tillgängliga i Projektfönstret.

Utkastet till proposition har varit på remiss under tiden mellan den 19 juni och den 15 augusti 2018 i tjänsten Utlåtande.fi. Utkastet till proposition har under hösten 2018 behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning samt i företagsstödsdelegationen.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Sammanlagt lämnades 21 yttranden om utkastet till proposition, och de finns tillgängliga i tjänsten Utlåtande.fi. Följande remissinstanser yttrade sig: finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Närings-, trafik- och miljöcentralerna i Mellersta Finland, Birkaland och Nyland, Finlands miljöcentral, Geologiska forskningscentralen, konkursombudsmannens byrå, Miljöförsäkringscentralen, Tavastehus och Östra Finlands förvaltningsdomstolar, Finlands Kommunförbund, Suomen Ampumaurheiluliitto ry, Finlands Jägarförbund, Finlands naturskyddsförbunds distrikt i Nyland rf, Suomen Omakotiliitto ry, Vahanen Environment Oy och Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry samt Maaperän tutkimus- ja kunnostusyhdistys ry. Yttrandena har samlats till en tabell som finns tillgänglig i Projektfönstret.

I lagutkastet som var på remiss hade uppgifterna anvisats till Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet. I nästan alla yttranden ansågs stödsystemet vara behovligt. En uppdatering och reform av regleringen understöddes allmänt i yttrandena. Ett av utlåtandena innehöll överväganden om huruvida målen skulle kunna uppnås med en förordning av statsrådet angående stödsystemet.

En utökning av tillämpningsområdet med sediment fick ett omfattande understöd. I några av yttrandena ansåg man att understöd bör kunna beviljas kommuner också i sådana fall där det gäller sanering av gamla avstängda avstjälningsplatser. Några yttranden innehöll uttalanden om tillämpning av systemet i förhållande till de skyldigheter och ansvar som föranleds av avfallsagstiftningen. Till denna helhet hör även åsikterna om att tillämpningsområdet också bör omfatta olägenheter i samband med avfall och nedskräpning. I fråga om skjutbanor ansågs det i ett yttrande att sanering av dem också bör kunna stödjas enligt det nya systemet.

En övergång från nuvarande avtal till statsunderstödsbeslut eller beslut om ordnande av Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet väckte i sig inget motstånd. I ett yttrande framfördes oro över hur verksamheten och understödet efter ett understödsbeslut kan anpassas till omständigheter som avslöjas under utredningen.

I fråga om de föreslagna myndigheterna var responsen nästan uteslutande positiv, och uppgifterna ansågs vara lämpliga för Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet. I några yttranden uttrycktes dock bekymmer över Statens tillstånds- och tillsynsmyndighets roll i fråga om förorenade områden när det gäller anmälningar och behandling av tillstånd, tillsynsuppgifter i samband med tillstånd samt en sammanjämkning av alla uppgifter. I ett utlåtande föreslogs en precisering av behörigheten för miljöministeriets och Statens tillstånds- och tillsynsmyndighets uppföljningsuppgift. I ett utlåtande väcktes farhågor också i fråga om myndighetens oavhängighet.

I några yttranden föreslogs bestämmelser om sådana omständigheter som redan i nuläget regleras i statsunderstödslagen. Vidare föreslogs i några yttranden nya bestämmelser i vissa paragrafer, justering och förkortning av detaljmotiveringen, förkortning av den allmänna motiveringen och tilläggande av exempel i motiveringstexterna. Här ingick även preciseringar och justeringsbehov i användningen av vissa begrepp. I några yttranden ansåg man att lagutkastet bör innehålla definitioner.

I två yttranden ansågs det att sakkunnigtjänster konkurrerar med tjänster som eventuellt tillhandahålls av den privata sektorn. En tydligare skillnad bör göras mellan den sakkunnigtjänst som tillhandahålls av Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet samt den rådgivning som ges enligt förvaltningslagen. Avgiftsbelagda tjänster bör ges endast på begäran av sökanden. Enligt ett yttrande bör sakkunnigtjänster definieras enligt affärsekonomiska grunder, och den alternativa paragrafen som gäller detta fick understöd. Här avses en prestation som prissätts enligt affärsekonomiska grunder. De punkter i motiveringen som gäller bestämning av avgiften bör därför justeras.

I två yttranden ansågs det att innehållet i konsekvensbedömningen bör ses över är det gäller konsekvenserna för kommuner. På basis av ett utlåtande är konsekvensbedömningen för diger och konsekvenserna mer begränsade än vad som anges. Därtill framfördes det i några yttranden att det bör föreskrivas om incitament för att stödja forsknings- och utvecklingsverksamheten inom cleantech-området.

Under den fortsatta beredningen har paragraferna 1, 2, 4—12 justerats. Till exempel har innehållet och strukturen i 6 § om förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd preciserats.

Till den föreslagna 7 § har fogats en bestämmelse om att lämpligheten och hållbarheten av den metod som används vid åtgärderna kan beaktas i understödsprövningen. Även i fråga om ekonomisk nytta har det preciserats att understödsbeloppet minskar, och bemyndigandet att utfärda förordning som ingår i paragrafen har i viss mån utvidgats på grund av detta. Därtill har sakkunnigtjänster i 8 § angetts vara avgiftsbelagd och rättelser har gjorts i detaljmotiveringen om omständigheterna som hänför sig till de avgifter som bestäms enligt affärsekonomiska grunder. För att åstadkomma ökad flexibilitet har gränsen för stödberättigande kostnader strukits från 9 § och 10 § har preciserats.

Den allmänna motiveringen har kompletterats bland annat med uppdaterad information samt uppgift om att samtycke behövs av innehavaren eller ägaren till det förorenade området. Konsekvensbedömningen har justerats särskilt i fråga om konsekvenser för kommuner. Anvisandet av uppgifterna till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland har också beaktats i konsekvenserna. Motiveringen till ett flertal paragrafer har preciserats och kompletterats.

6 Samband med andra propositioner

Regeringens proposition RP 14/2018 rd (Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om verkställigheten av landskapsreformen och om omorganisering av statens tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter) har förelagts riksdagen den 8 mars 2018. Propositionen innehåller också ett förslag till ett nytt 4 mom. i 148 § i avfallslagen som hänför sig till systemet för statliga avfallshanteringsarbeten. Enligt den föreslagna paragrafen ska uppdraget att sköta statliga avfallshanteringsarbeten övergå från närings-, trafik- och miljöcentralen till Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet. Ändringen av 148 § i avfallslagen som ingår i RP 14/2018 rd behövs inte om den föreslagna understödslagen och den föreslagna lagen om ändring av 148 § i avfallslagen godkänns i riksdagen enligt denna proposition.

Det föreslås att förvaltningsprocesslagen ska upphävas och ersättas med en ny lag om rättegång i förvaltningsärenden (RP 29/2018 rd, Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om rättegång i förvaltningsärenden och till vissa lagar som har samband med den). Den föreslagna nya understödslagen innehåller en hänvisning (13 §) till gällande förvaltningsprocesslag som eventuellt kan behöva ses över under behandlingen i riksdagen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om stödjande av sanering av förorenade områden

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs det om lagens tillämpningsområde. Tillämpningsområdet ska uttryckas på allmän nivå utan specifika hänvisningar till miljölagstiftningen.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska stödja utredning av föroreningsgraden och sanering av områden enligt en nationell prioritering och enligt rådande förfarande. På grund av begränsade resurser ska statsbidragsmyndigheten inrikta stödet på nationell nivå till de objekt som på basis av en riskbedömning bedöms vara i behov av utredning och sanering. Samma förfarande gäller i uppgiften att ordna verksamheten. Understöd enligt denna lag ansöks i typiska fall innan åtgärder inleds.

Enligt förslaget ska paragrafen innehålla en bestämmelse om att lagen ska tillämpas på utredning av föroreningsgraden och stödjande av sanering av förorenade områden. Med utredning avses till exempel utredning av föroreningsgraden i första stadiet, tilläggsutredningar, riskbedömning och utredning av saneringsalternativ. Om utredningen utvisar ett behov av en närmare undersökning, ska utredningen framskrida till en bedömning av föroreningsgraden och saneringsbehovet. I det skedet innefattar utredningen till exempel att mål för sanering ställs, hållbarheten granskas och en allmän plan för sanering utarbetas.

Med sanering avses till exempel planeringen av saneringsåtgärderna på området, den egentliga saneringen och uppföljningen av den. För sanering kan också begreppet istandsättning användas. Målet för saneringen är att sanera området (marken) eller grundvattnet för att åstadkomma den nivå som förutsatts i miljöskyddslagen och i regel med beaktande av fastighetens aktuella användningsändamål. Saneringen kan också i vissa fall omfatta deponering av avfall. I vissa fall kan det vara ändamålsenligt att sanera området för något annat än nuvarande användningsändamål. En sådan situation kan uppstå till exempel efter en synnerligen allvarlig och omfattande förorening, när området på grund av höga kostnader inte kan saneras till en sådan nivå som den nuvarande användningen förutsätter.

2 §. Beviljande av understöd. Av paragrafen framgår hur understödet ska inriktas. Innehållet i den föreslagna bestämmelsen har till denna del samordnats med 133 § i miljöskyddslagen. Det är motiverat att koppla beviljandet av understöd till de anslag som finns till förfogande. För tydlighetens skull bör bestämmelser om dessa omständigheter ingå i en separat paragraf.

Det föreslagna 1 mom. motsvarar till stor del gällande rättsläge, miljöministeriets anvisningsbrev och den etablerade användningen av understödet. På basis av det föreslagna 1 mom. ska statsunderstöd enligt prövning kunna beviljas för utredning av den risk eller olägenhet för hälsan eller miljön som förorening av mark, grundvatten eller sediment orsakar samt för sanering av förorenade områden. Begreppen motsvarar dem som används i 14 kap. i miljöförhållningslagen (Sanering av förorenad mark och förorenat grundvatten). Med område avses enligt förslaget både markområde (marken) och grundvattenområde. Paragrafen innehåller inga begränsningar till exempel i fråga om verksamhet eller ämnen som ger upphov till den konsekvens eller risk för konsekvens som avses i 1 mom.

Sanering av sediment har i dagens läge kunnat understödjas endast i den omedelbara närheten av ett förorenat område, när föroreningen varit orsakad av avfall eller av föremål eller ämnen

som tagits ur bruk. En utökning av tillämpningsområdet med sediment preciserar och delvis även utvidgar användningsmöjligheterna för understödet jämfört med nuläget.

Däremot ligger åtgärder i samband med avfall i princip utanför den föreslagna lagens tillämpningsområde. Åtgärder som inriktas på avfall kan stödjas endast om de orsakar eller riskerar att orsaka en sådan konsekvens som avses i detta moment. Därmed omfattas till exempel situationer som hänför sig till avfall, kemikalier och nedskräpning utan i paragrafen avsedd konsekvens inte av det avsedda systemet. När understöd beviljas är det typiskt fråga om situationer som kan orsaka eller som redan har orsakat en konsekvens av att förbud mot förorening av mark eller förbud mot förorening av grundvatten inte har iakttagits. I utredningsskedet kan det framgå att en ovan avsedd konsekvens inte har inträffat, varvid det inte finns något behov av fortsatta utredningar på området. Avsikten är att understödet också kan användas till att avhjälpa eller förebygga sådana olägenheter för hälsan som avses i hälsoskyddslagen. I typiska fall har föroreningen orsakats av avfall eller kemikalier. Eftersom det finns ett stort antal objekt, ska en riskbaserad prioritering göras för att understödet kan användas för de nationellt sett viktigaste objekten.

Med risk eller olägenhet för hälsan eller miljön avses enligt förslaget den risk som direkt eller indirekt orsakas av skadliga ämnen och vars allvarlighet eller sannolikhet förutsätter utredningsåtgärder. På basis av utredningsresultaten och slutsatserna av dem bedöms föroreningsgraden på området samt saneringsbehovet. De väsentliga materiella bestämmelserna som gäller förebyggande av risk eller olägenhet för hälsan eller miljön är miljöskyddslagen och avfallslagen inom miljöministeriets förvaltningsområde samt hälsoskyddslagen inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde, varom även tillämpningsanvisningar har utfärdats (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2007, Maaperän pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arviointi).

Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen kan understöd beviljas inom ramen för det maximibelopp som fastställts i statsbudgeten. Bidraget är avsett att grunda sig på ett anslag som beviljas av statens medel. Med detta avses att man i statsbudgeten fortfarande ska anvisa ett anslag för miljöministeriet på befintliga moment, och att ett understöd enligt den föreslagna lagen ska kunna beviljas inom ramen för detta anslag. Den föreslagna lagstiftningen har i detta avseende inga konsekvenser på budgeten, eftersom anslag används inom ramen för det maximibelopp som godkänts i budgeten.

Miljöministeriet föreslås anvisa ett anslag och årsverken till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland för skötseln av de uppgifter som avses i lagförslaget. Understödet ska beviljas enligt prövning.

3 §. Miljöministeriets uppgifter. Paragrafen innehåller bestämmelser om miljöministeriets uppgifter. Gällande bestämmelser innehåller inga uppgifter för miljöministeriet, men det anses vara behovligt att föreskriva om dem för att systemet ska fungera. Miljöministeriet föreslås svara för den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av den avsedda verksamheten. Miljöministeriet ska även följa upp hur bestämmelserna fungerar samt utveckla lagstiftningen. Skötseln av dessa uppgifter bygger i betydande grad på de uppgifter som erhålls av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland.

4 §. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands uppgifter. Paragrafen föreslås bli indelad i fyra moment. I paragrafen föreskrivs det om uppgifterna för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland i dess roll som statsbidragsmyndighet utöver vad som bestäms i statsunderstödslagen. Till exempel myndighetens övervaknings- och styrningsbehörighet i fråga om understödsbeslutet bestäms enligt förslaget på basis av 4 kap. i statsunderstödslagen (Använd-

ning av statsunderstöd och övervakningen därav). Lagförslaget 4 § innehåller även de uppgifter, anpassade till det föreslagna systemet, som nämns i 7 § 1 mom. 10 punkten i statsrådets gällande förordning om närings-, trafik- och miljöcentralerna (1392/2014). Nuvarande vedertagen förvaltningspraxis uppfyller inte kraven i grundlagen och kraven på god förvaltning. Bestämmelsen behövs för att uppgifterna för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska anges på lagnivå på det sätt som förutsätts i grundlagens 80 §.

En betydande förändring i förslaget är övergången från etablerad avtalspraxis i statliga avfallshanteringsarbeten till understöd som baserar sig på ett statsunderstödsbeslut. Ett system som baserar sig på ett statsunderstödsbeslut överensstämmer också med lagstiftningen om statsunderstöd.

Paragrafens 1 mom. föreslås innehålla uppgifter för statsbidragsmyndigheten samt en hänvisning till uppgifter enligt statsunderstödslagen. I paragrafen föreslås det att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska fungera som i denna lag avsedd statsbidragsmyndighet. Uppgifter enligt lagförslaget 2 § 1 mom. är sådana som tillhör en statsbidragsmyndighet.

Vissa väsentliga bestämmelser som gäller uppgifter för en statsbidragsmyndighet ingår i 11, 12 och 15 § i statsunderstödslagen. Den centrala uppgiften för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland är enligt statsunderstödslagen, som alltså är den allmänna lagen om understöd, att välja det område för vilket understöd beviljas och fatta beslutet om statsunderstöd för området samt att utbetala understödet och övervaka det. Även behandlingen av ansökan om statsunderstöd med därtill hörande rutiner föreslås höra till de uppgifter som avses här som en del av beslutsfattandet. Statsunderstödslagen innehåller även ett flertal uppgifter för en statsbidragsmyndighet, till exempel i anslutning till återkrav av statsunderstöd.

Utgående från första meningen i paragrafens 2 mom. ska Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland vid tillämpningen av den föreslagna lagen även främja hållbar riskhantering beträffande förorenade områden. Uppgiften avses utgöra grunden för att arbetssätt och tekniker utvecklas och innovationer främjas som en del av skapandet av god praxis och arbetsmodeller på samma sätt som hittills. Momentet innehåller även en bestämmelse om att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska styra och främja verkställigheten och tillämpningen av lagen genom rådgivning och vägledning.

Exempel på de uppgifter som gäller främjande och utveckling och som avses i detta moment är att ta fram och uppdatera praktiskt informationsmaterial och att ordna en täckande rådgivningsverksamhet. Till informationsstyrningen hör också exempelvis att utarbeta blanketter och anvisningar och hålla dem uppdaterade. Åtgärderna förutsätter samarbete med intressentgrupper, till exempel med kommunernas miljöskyddsväsende och med företag som utvecklar cleantech-metoder och erbjuder tjänster på det området. Uppgiften omfattar även kommunikation. Tillämpningsuppgiften innebär enligt förslaget att samla in kunskap för informationsstyrning och att tillhandahålla denna kunskap och allmän rådgivning. Rådgivning och handledning kan enligt behov också innefatta bland annat allmänna omständigheter som gäller anskaffning av de tjänster som avses i lagförslaget.

Enligt statsunderstödslagen ska information ges på ett lämpligt sätt. Numera håller man på att övergå till elektroniska metoder, och det allmänna datanätet är en lämplig informationskanal. De uppgifter inom rådgivning och vägledning som föreslås för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland betjänar understödstagare, till exempel kommuner.

Paragrafens 3 mom. avses innehålla en informativ hänvisning till 8 och 12 § i vilka bestämmelser ges om andra viktiga uppgifter för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland en-

ligt denna lag. Sådana uppgifter är att tillhandahålla sakkunnigtjänster och att sörja för utredningen av föroreningsgraden på ett område och saneringen av området.

Paragrafens 4 mom. föreslås innehålla ett bemyndigande att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands uppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §. *Tillämpning av statsunderstödslagen och Europeiska Unionens lagstiftning om statsunderstöd.* Paragrafen avses vara indelad i tre moment. Med stöd av 1 mom. tillämpas på understöd dessutom statsunderstödslagen. De föreslagna 2 och 3 mom. bildar enligt förslaget grunden för Europeiska Unionens lagstiftning om statsunderstöd som ska iakttas utöver bestämmelserna i statsunderstödslagen.

Det bör noteras att lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016, upphandlingslagen) kommer ofta till tillämpning i fråga om de tjänster som anskaffas med statsunderstöd. Enligt lagen ska en mottagare av statsunderstöd bland annat på basis av 5 § i upphandlingslagen iakttä den lagstiftning som tillämpas på offentliga anskaffningar. Upphandlande enheter är bland annat de kommunala myndigheterna (5 § 1 mom. 1 punkten). Med stöd av upphandlingslagen är även varje upphandlare en upphandlande enhet, om upphandlaren för upphandlingen har fått understöd till ett belopp som överstiger hälften av upphandlingens värde (5 § 1 mom. 5 punkten) av en sådan upphandlingsenhet som avses ovan i 5 § 1 mom. 1—4 punkten).

På basis av 1 mom. tillämpas på statsunderstödsmyndighetens uppgifter dessutom vad som föreskrivs i statsunderstödslagen (688/2001). Den föreslagna lagen bildar tillsammans med statsunderstödslagen en välfungerande helhet. I många situationer är det nödvändigt att utöver den föreslagna lagen tillämpa bestämmelserna i statsunderstödslagen.

Gällande lagstiftning innehåller ingen hänvisning till statsunderstödslagen. Hänvisningen är motiverad för tydlighetens skull. Statsunderstödslagen ska tillämpas som allmän lag, om lagförslaget inte ska innehålla en specialbestämmelse. Vid beviljandet av understöd ska bestämmelserna i statsunderstödslagen tillämpas exempelvis i fråga om utbetalning av statsunderstöd, användning, statsunderstödsstagarens skyldighet att lämna uppgifter, granskning, handräckning, avbrytande av utbetalning, och ränta. Även bestämmelserna till exempel om preskription, kvittning, information och utlämnande av uppgifter ska tillämpas utöver den föreslagna lagen.

Paragrafens 2 mom. föreslås innehålla en hänvisning till Europeiska unionens lagstiftning om statsunderstöd. Enligt gällande bedömning kan ett företag eller en aktör som bedriver ekonomisk verksamhet ta emot stöd några gånger under en period på tre år.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det att Europeiska unionens lagstiftning om statsunderstöd ska iakttas i vissa fall. Europeiska unionens bestämmelser ska tillämpas i sådana fall där understödsstagaren är ett företag eller ett samfund som bedriver annan ekonomisk verksamhet, såsom en förening eller till exempel ett företag som bedriver ekonomisk verksamhet och ägs av en kommun.

Stödet för utredning och sanering av förorenade områden utgör enligt förslaget statsunderstöd, på vilket EU:s lagstiftning om statsunderstöd ska tillämpas. Stöd som ges av statliga medel är enligt artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i princip förbjudna. I artikel 107.2 och 107.3 anges emellertid avvikelser enligt vilka stödåtgärder kan godkännas. Förhandsanmälan till kommissionen krävs inte när det är fråga om ett stödssystem eller ett stöd som hör till tillämpningsområdet för kommissionens förordning (EU) nr 651/2014, nedan

gruppundantagsförordningen, genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget eller ett stöd av mindre betydelse, varom föreskrivs i kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse, nedan kallad de minimis-förordningen.

Med Europeiska unionens lagstiftning om statsunderstöd avses i lagförslaget stöd enligt artikel 45 i gruppundantagsförordningen och de minimis-förordningen. Med stöd av artikel 45 i gruppundantagsförordningen (Investeringsstöd för sanering av förorenade områden) ska även kapitel I om de gemensamma bestämmelserna i förordningen iakttas samt förutsättningarna i kapitel II om övervakning uppfyllas. Även artikel 49 i gruppundantagsförordningen lämpar sig för stödsystemet. Den gäller stöd för undersökningar som har ett direkt samband med investeringar som avses i avsnittet om stöd för miljövård i gruppundantagsförordningen.

Den föreslagna paragrafens 3 mom. ska innehålla ett bemyndigande att utfärda förordning. Avsikten är att närmare bestämmelser utfärdas genom förordning av statsrådet om beviljande, utbetalning och användning av statsunderstöd som överensstämmer med Europeiska unionens lagstiftning om statsunderstöd. Avsikten är också att de viktigaste bestämmelserna i EU:s reglering av statsunderstöd inkluderas i förordningen med stöd av 8 § i statsunderstödslagen och 5 § 3 mom. i den föreslagna lagen.

6 §. Förutsättningar för beviljande av statsunderstöd. Den föreslagna paragrafen innehåller förutsättningar för beviljande av understöd enligt gällande praxis och med vissa kompletterande bestämmelser. Paragrafen föreslås vara indelad i fyra moment. Beviljandet av statsunderstöd ska alltid basera sig på en helhetsbedömning som görs under tjänsteansvar och som begränsas av beloppet av till buds stående anslag. Därtill ska de i 5 § 2 mom. avsedda förutsättningarna tillämpas, om mottagaren av understödet är ett företag eller ett annat samfund, till exempel en förening, som bedriver ekonomisk verksamhet. Det kan också vara fråga om ett företag som ägs av kommunen.

I fråga om mottagaren av understöd motsvarar regleringen gällande praxis. Ett avtal om avfallshanteringsarbeten har sedan år 1997 kunnat ingås förutom med en kommun också med en privat aktör. Även miljöministeriets gällande anvisningsbrev innehåller förutsättningar som tillämpas på olika mottagare av stöd.

Paragrafens 1 mom. avses innefatta punkterna 1 och 2. I den föreslagna 1 punkten föreskrivs det om att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan bevilja understöd, om det inte kan utredas vem som orsakat föroreningen eller om förorenaren inte kan anträffas eller inte förmår svara för kostnaderna för åtgärderna. Enligt den föreslagna 2 punkten är det uppenbart oskäligt för någon annan än den som orsakat föroreningen att utreda föroreningsgraden på området.

I den föreslagna 1 mom. uppstår förutsättningarna inledningsvis av en bedömning av huruvida det går att reda ut vem som är ansvarsskyldig och om denne kan anträffas. Om man får reda på vem som är ansvarsskyldig ska det därefter utredas om denne kan sköta sina förpliktelser. Om den ansvarsskyldige till exempel på grund av konkurs eller annan medellöshet av bestående karaktär är oförmögen att sköta sina förpliktelser, bör det enligt lagförslaget i det följande stadiet göras en bedömning av situationen för följande instans i ansvarskedjan. Med annan aktör avses innehavaren eller kommunen som bär ansvaret enligt miljöskyddslagen. Om kostnadsansvaret för någon annan än förorsakaren är uppenbart oskäligt kan understöd beviljas.

Vid bedömning av oskäligheten kan man till exempel använda den uppskattade tidpunkt då föroreningen inträffat. I situationer där föroreningen orsakats flera decennier tidigare är det oftast inte möjligt att ta reda på förorenaren efter en så lång tid. En sådan situation kan uppstå exempelvis om den verksamhet som orsakat risk för förorening har inletts före den 1 januari 1994, alltså innan 1993 års avfallslag trädde i kraft. Fallspecifik bedömning kan användas till exempel vid övervägande av understöd för sanering av en avstängd avstjälningsplats.

I vissa fall kan det vara möjligt att driva in kostnader ur förorsakarens eller den ansvarsskyldiges försäkring. I sådana situationer bedöms det inte vara oskäligt.

På basis av det föreslagna 1 mom. omfattas samtliga sökande av den bedömning av oskälighet som avses i paragrafen. Stöd kan beviljas till offentliga samfund, företag och andra samfund samt till fysiska personer. Stöd kan enligt lagförslaget beviljas om ansvaret är uppenbart oskäligt för sökanden.

Det är enligt förslaget fråga om statsunderstöd som omfattas av tillämpningsområdet för EU:s lagstiftning om statsunderstöd, om stödtagaren är ett privat samfund, såsom ett företag eller en förening som bedriver ekonomisk verksamhet. Därmed ska understöd som beviljas ett företag uppfylla kraven på statsunderstöd enligt EU-rätten, och EU:s bestämmelser om statsunderstöd ska då tillämpas. EU:s lagstiftning om statsunderstöd tillämpas inte på fysiska personer eller kommuner.

Kommunen kan på flera olika grunder bli ansvarig för utredning av föroreningsgraden och för sanering. Kommunen kan också vara ansvarig i egenskap av förorenare eller innehavare av området. Kommunen kan också behöva överta det slutliga ansvaret för saneringen i sådana fall där förorenaren eller innehavaren inte kan åläggas att sanera området. Dessutom har kommunen ansvar för sina egna gamla avstjälningsplatser för kommunalt avfall, om de på grund av miljörisker kräver tilläggsåtgärder.

När mottagaren av statsunderstöd är en kommun tillämpas allmänna förutsättningar som gäller för alla aktörer, när det är fråga om förorsakarens eller innehavarens ansvar. I fråga om det slutliga ansvaret tillämpas på en kommun för närvarande de särskilda förutsättningar som anges i 1993 års avfallslag och som grundar sig på oskäligheten av ansvaret med tanke på den kommunala avfallshanteringen. Bestämmelsen grundar sig på att det slutliga ansvaret för saneringskostnaderna särskilt för kommuner kan bli övermäktigt med hänsyn till kommunens ekonomiska situation och bärkraft. När oskäligheten av ansvaret rent allmänt bedöms utifrån den kommunala ekonomin enligt detta lagförslag, kan olika metoder användas. Det väsentliga är att beakta olikheterna mellan kommuner och tillämpa enhetliga bedömningsgrunder i de olika fallen enligt kraven på god förvaltning. I praktiken kan det sällan bli aktuellt att understöda välbärgade kommuner med god betalningsförmåga.

Hänsyn kan tas till exempel till kommunens skatteintäkter, invånarantal, skuldbeloppet per invånare och bokslut (underskott/överskott). Kommunens årsbidrag och skatteintäkter samt statsandelar kan exempelvis granskas som medeltal över en femårsperiod. Ett användbart sätt kan också vara att jämföra de saneringskostnader som åsamkats kommunen med kommunens skatteintäkter under de senaste fem åren. Kommunen kan i sin ansökan om understöd lägga fram sådana uppgifter.

En fysisk person kan också på flera olika grunder ha ansvaret för utredningen av föroreningsgraden och saneringen av ett område. Den fysiska personen kan vara ägare till området eller innehavare av legerätten. När kostnadernas oskälighet bedöms för en fysisk person i fråga om ekonomisk ställning och andra ekonomiska förhållanden avses till exempel inkomster, förmö-

genhet och skulder samt personliga omständigheter, såsom ålder, arbetslöshet, sjukdom och andra faktorer som påverkar livssituationen, samt socialt prestationshinder. I fråga om oskälighet bedöms även de omständigheter och förhållanden som lett till att en fysisk person blir ansvarig för att utreda områdets skick och för saneringen.

I fråga om ett företag eller ett annat samfund kan oskäligheten bedömas exempelvis med hjälp av uppgifter om verksamhetens lönsamhet.

Enligt paragrafens 2 mom. kan statsunderstöd beviljas i sådana fall där det för att utreda och kontrollera en risk eller olägenhet som orsakas hälsan eller miljön är motiverat att utreda föroreningsgraden, bedöma saneringsbehovet och vid behov sanera området. Den som ansöker om understöd föreslås i sin ansökan och bilagorna till den påvisa att det finns en grund som hänför sig till hälsoskydd eller miljöskydd.

Enligt paragrafens 3 mom. kan det som villkor för beviljande av understöd ställas att det offentliga samfund, företag eller annat samfund eller den fysiska person som ansöker om understöd deltar i åtgärderna och kostnaderna för dem. Villkoret är avsett att säkerställa sökandens engagemang för de åtgärder som vidtas med understödet. Förslaget motsvarar nuvarande praxis.

För användning av understödet, såsom anskaffning av tjänster, tillämpas även annan lagstiftning. Om en kommun till exempel beviljas ett understöd i form av ett penningbelopp, ska kommunen konkurrensutsätta utrednings- eller saneringsarbetet enligt den lagstiftning som tillämpas på offentlig upphandling. Även företag och andra samfund samt fysiska personer kan vara understödstagare. Även samfund och fysiska personer kan åläggas att konkurrensutsätta upphandlingen.

Statliga ämbetsverk och inrättningar sörjer för utredning av föroreningsgraden och för sanering inom ramen för sina egna anslag och med iakttagande av lagstiftningen om upphandling.

Paragrafens 4 mom. innehåller en informativ hänvisning till 9 § i statsunderstödslagen, i vilken det föreskrivs om ansökan. Momentet innehåller också ett bemyndigande att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av understöd och om de uppgifter och utredningar som förutsätts av sökanden får utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §. Statsunderstödet omfattning och storlek. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om statsunderstödet storlek. Understödet avses vara beroende på prövning och basera sig på en helhetsbedömning. Om finansiering beviljats för en utredning av saneringsbehovet i den första fasen innebär det enligt förslaget inte automatiskt rätt till understöd för de eventuella fortsatta utredningsfaserna som ofta innefattar tilläggsutredningar, riskbedömning och en utredning av saneringsalternativen. I en utredning som sker i två faser framgår det ofta att objektet inte är förorenat eller att föroreningen inte förutsätter riskhanteringsåtgärder. Ett bidrag som beviljats genom beslut om statsunderstöd för åtgärder som utförs före saneringen innebär på motsvarande sätt inte att bidrag också beviljas för saneringen.

Enligt paragrafens 1 mom. avses understödet kunna helt eller delvis täcka kostnaderna för utredningen eller saneringen. Situationerna i fråga om utredning och sanering varierar, och därför föreslås det att lagen ska innehålla en möjlighet för myndigheten att pröva ändamålsenligheten också vad gäller understödets belopp. Omständigheterna som beaktas vid bestämning av understödets storlek är att bidraget beviljas enligt prövning, alltså av till buds stående medel.

Regleringen motsvarar delvis gällande rättsläge och praxis. Utgångspunkten för ett statsunderstöd är att åtgärderna förutsätts av allmänt miljöintresse. Detta inbegriper miljövardssynpunkter i samband med skyddsintressen, såsom en sund, trygg och ren miljö.

Den första meningen i paragrafens 2 mom. föreslås innehålla bestämmelser också om de omständigheter som ligger till grund för statsbidragsmyndighetens beslut om huruvida understöd beviljas och i så fall även beslutet om understödets storlek. Enligt den föreslagna meningen ska myndigheten beakta en annan aktörs andel av åtgärderna eller av kostnaderna för dessa och hur allvarliga eller sannolika risker eller olägenheter området förorsakar för hälsan eller miljön. Dessa är centrala faktorer, eftersom anslaget och expertresurserna är begränsade. I praktiken kan anslaget endast användas för utredning och understöd för sanering på sådana områden som orsakar betydande risk, olägenhet eller skada. Även åtgärdernas brådskande natur samt andra offentliga medel som erhållits för åtgärderna hör till de faktorer som beaktas. Vid prövningen beaktas enligt förslaget också den akuta risk eller olägenhet som situationen orsakar. En sådan situation kan tänkas uppstå till exempel när föroreningen hotar ett område som är i särskilt behov av skydd, till exempel ett naturskyddsområde eller ett grundvattenområde eller råvattentag för ett vattentjänstverk. Även andra offentliga medel kan användas för åtgärder på samma område. Sådana är bland annat ersättning som avses i lagen om oljeskyddsfonden (1406/2004).

Den andra meningen i den föreslagna paragrafens 2 mom. innehåller en bestämmelse om ekonomisk nytta. Vid prövningen ska enligt förslaget även beaktas den ekonomiska nytta som ägaren eller innehavaren av fastigheten eller den som genomför saneringen får. Nyttan avses minska det beviljade understödet till fullt belopp. Nyttan kan bestå till exempel av en eventuell höjning av områdets värde till följd av saneringen. Sökanden ska i sin ansökan lägga fram en utredning över huruvida åtgärderna leder till ekonomisk nytta eller på vilka grunder sådan nytta inte anses uppstå. Vid behov bör tilläggsutredning begäras av sökanden. I ett sådant förfarande kan tilläggsutredning begäras av sökanden med stöd av 22 § i förvaltningslagen (434/2003). I statsunderstödslagens 10 § föreskrivs det om sökandens skyldighet att lämna uppgifter.

Den tredje meningen i paragrafens 2 mom. innehåller en bestämmelse om att lämpligheten och hållbarheten av den metod som används vid åtgärderna kan beaktas i understödsprövningen. Bestämmelsen föreslås att bli tillämpad särskilt vid sanering. Detta hänför sig till den föreslagna uppgiften för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland (4 § 2 mom.), enligt vilken centralen ska främja hållbar riskhantering beträffande förorenade områden.

I praktiken kan det ofta vara motiverat att låta en auktoriserad fastighetsvärderare (AKA) bedöma värdestegringen av ett område som ska saneras eller en fastighet på området. De är opartiska sakkunniga som auktoriserats av Centralhandelskammarens fastighetsvärderingsnämnd. En förteckning över sakkunniga finns i en databas på internet <https://kauppakamari.fi/sv/fastighetsvardering/vad-ar-aka-och-khk/>.

Omständigheter som påverkar prövningen av understödets storlek till exempel för en kommun är enligt förslaget desamma som anges i fråga om uppenbar oskälighet i detaljmotiveringen för 6 § i lagförslaget. Även kommunens ekonomiska försörjningskvot, sysselsättningsgrad och andelen arbetslösa av arbetskraften kan beaktas. En grund för beviljande av ett större understöd än normalt föreslås vara att man genom statsunderstödet kan åstadkomma en hög genomslagskraft, till exempel genom att eliminera en risk eller fara som hotar ett stort befolkningsunderlag. Den statliga finansieringsandelen kan också tänkas vara högre om en risk eller fara som bedöms vara betydande kan elimineras genom understödet. Om kommunen av historiska eller lokala skäl har ett i förhållande till kommunens storlek särskilt stort antal objekt som ska

utredas och saneras, och kommunen redan genom aktiva åtgärder har eliminerat risker, kan statens andel i sådana fall tänkas vara högre än normalt. På samma sätt kan det vara motiverat att anvisa ett högre understöd för åtgärderna om avsikten är att eliminera en särskild fara, såsom risk för vattentag, risk för boendehälsa eller risk för ett särskilt känsligt objekt.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla ett bemyndigande att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om grunderna för hur understödet fastställs samt om det högsta understödsbeloppet och mål för understödet föreslås kunna utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser kan även utfärdas genom förordning om fastställandet och beaktandet av den ekonomiska nyttan.

8 §. Sakkunnigtjänster. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om sakkunnigtjänster.

I paragrafen föreslås en bestämmelse om att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska kunna anvisa sakkunnigtjänster till åtgärden. Det kan vara fråga om utredning av föroreningsgraden eller sanering av ett område. Enligt förslaget ska bestämmelsen gälla avgiftsbelagda separata tjänster. Sakkunnigtjänster baserar sig på sökandens begäran.

Ett avtal ska ingås mellan sökanden och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland om sakkunnigtjänster. Detta avses för sin del göra skillnad mellan avgiftsfri rådgivning enligt förvaltningslagen och föreslagna sakkunnigtjänster. Bestämmelser om avgiftsbelagda tjänster som ges av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland utfärdas med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Beslut om avgifter för affärsekonomiska prestationer fattas av ämbetsverket med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten.

Sökanden har möjlighet att köpa sakkunnigtjänster också på den konkurrensutsatta marknaden. Kommunerna kan få hjälp för anskaffningar till exempel av Finlands Kommunförbunds anskaffningsrådgivning eller anlita de tjänster som tillhandahålls av kunskapscentret KEINO (Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus).

9 §. Stödberättigande kostnader. Paragrafen ska enligt förslaget indelas i två moment. Paragrafens innehåll motsvarar gällande praxis.

Paragrafens 1 mom. föreslås innehålla en förteckning över de kostnader för vilka Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan bevilja understöd. Stödberättigande kostnader föreslås vara kostnaderna för utredning av föroreningsgraden på ett område och likaså kostnaderna för sanering. Stödberättigande kostnader är även planerings-, undersöknings-, bedömnings- och rapporteringskostnader för de åtgärder som behövs.

Andra behövliga kostnader som anknyter till åtgärderna föreslås vara stödberättigande. Sådana är bland annat kostnader för förfarandet för offentliga upphandlingar, provtagnings- och analyskostnader och kostnader för material, utrustning och arbetsredskap. Även personalkostnader ska här kunna utgöra avsedda övriga kostnader. Som övriga behövliga kostnader kan i vissa fall betraktas kostnader för ändamålsenlig behandling av avfall i de fall där åtgärden inte ingår som en väsentlig del i saneringen. Sådana situationer kan uppstå till exempel om avfall orsakar en sådan risk eller olägenhet för hälsan eller miljön som avses i tillämpningsområdet. Ändamålsenlig behandling kan innebära till exempel en lösning för återvinning. Däremot kan skatter och avgifter av skattenatur inte ingå i de stödberättigande kostnaderna.

Med stöd av det föreslagna 2 mom. kan som stödberättigande kostnader för sådana åtgärder som vidtas i fråga om byggnader eller konstruktioner och som är nödvändiga för att man ska

kunna bedöma för utredning av föroreningsgraden på ett område eller utföra för saneringen. I vissa fall kan konstruktioner behöva rivas.

Enligt förslaget ska Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland fatta beslut om huruvida understödet kan gälla kostnader som uppstått före ansökan. Flexibilitet behövs i sådana situationer där en förundersökning måste göras eller andra åtgärder vidtas för erhållande av de uppgifter som ska anges i ansökan.

10 §. Statsunderstödsbeslut. I paragrafen föreskrivs det om beslutet om statsunderstöd. Paragrafen avses vara indelad i tre moment. Paragrafen föreslås även innehålla en informativ hänvisning till statsunderstödslagen. Med stöd av statsunderstödslagen ska till beslutet fogas anvisning om hur man begär omprövning. En övergång till ett statsunderstödsbeslut är motiverat, eftersom lagstiftningen om statsunderstöd förutsätter att ärendet avgörs i beslutsformat.

På ett statsunderstödsbeslut tillämpas även till exempel lagen om offentlighet i myndigheters verksamhet (621/1999).

Med stöd av den föreslagna paragrafens 1 mom. ska Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland fatta ett statsunderstödsbeslut som grundar sig på ansökan och som avses i 11 § i statsunderstödslagen. Momentet innehåller en informativ hänvisning till statsunderstödslagens avsedda paragraf (11 §) om statsunderstödsbeslut. Bestämmelsen är nödvändig för tydlighetens skull.

På basis av paragrafens 2 mom. kan statsunderstödsbeslutet innehålla uppgift om sådana sakkunnigtjänster som avses i föreslagna 8 §.

Paragrafens 3 mom. innehåller även en informativ hänvisning till rättsmedlen i ett statsunderstödsbeslut, varom föreskrivs i 34 § i statsunderstödslagen. Bestämmelsen är nödvändig för klargöra bestämmelserna.

11 §. Återbetalning och återkrav av understöd. Den föreslagna paragrafen innehåller en informativ hänvisning till 5 kap. i statsunderstödslagen. Bestämmelsen om återkrav ingår nu i den inledande delen av 16 § i den gamla avfallsförordningen (Återkrav av kostnader för avfallshanteringsarbete) och den innehåller bestämmelser om förutsättningar för återkrav.

Den informativa hänvisningen bidrar till att säkerställa tillämpningen av bestämmelserna i den allmänna lagen om återbetalning och återkrav i det föreslagna systemet. Den föreslagna bestämmelsen är nödvändig för att klargöra regleringen.

12 §. Utredning av föroreningsgraden på ett område och sanering av området. Paragrafen avses innefatta bestämmelser om de förutsättningar under vilka Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan ordna utredandet av föroreningsgraden på området och saneringen av området som anges i lagförslaget 2 §. Dessa utgör inte uppgifter för en statsbidragsmyndighet. Åtgärderna vidtas med statens medel.

Någon reglering som motsvarar den föreslagna 12 § finns inte i det nuvarande systemet där parternas åtgärder och finansieringsandelar överenskomms genom avtal. Den föreslagna bestämmelsen baserar sig trots det på gällande praxis. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland föreslås åta sig att utreda föroreningsgraden på området och saneringen av området. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland fungera då som en sådan upphandlingsenhet som avses i upphandlingslagstiftningen och svarar även för kostnaderna för ordnandet. Kostnaderna för åtgärderna ska då betalas ur miljöministeriets anslag som anvisats för ändamålet

inom ramen för det maximibelopp som fastställts i statsbudgeten. Den föreslagna bestämmelsen ska bilda en grundläggande bestämmelse enligt 80 § i grundlagen om Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands uppgifter i dessa situationer. Paragrafen ska indelas i tre moment.

Med stöd av 1 mom. kan Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ordna utredningen av föroreningsgraden och saneringen av området. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan enligt sin prövning åta sig att ordna utredningen eller saneringen på sin bekostnad. Ordmandet av utredning och sanering innebär i praktiken att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland anskaffar behövliga tjänster av företag som bedriver verksamhet på marknaden i enlighet med den lagstiftning som gäller för offentliga upphandlingar. I det fallet ska staten sörja för ordnandet av åtgärderna och kostnaderna för dem. Uppgiften förutsätter att miljöministeriet anvisar myndigheten ett anslag ur momenten (35.10.22 och 35.10.61) samt årsverken inom ramen för det maximibelopp som fastställts i statsbudgeten.

Situationen är då förknippad med ett sådant allmänt miljöintresse, att det är nödvändigt att utreda områdets skick eller sanera området. Det kan till exempel vara fråga om ett grundvattenområde som är viktigt för samhällets vattenförsörjning och som används som råvattentäkt, och där därför är viktigt att utreda områdets skick. Det är också förenligt med allmänt miljöintresse att hindra förstörelse av ett objekt som skyddas med stöd av naturvårdslagstiftningen. Det allmänna intresset definieras från fall till fall i den aktuella situationen.

Enligt den föreslagna paragrafen ska de förutsättningar uppfyllas som anges i lagförslaget 6 §. Man bedömer att paragrafen i typiska fall kan komma att tillämpas vid ordnandet av de grundläggande undersökningarna av föroreningsgraden på områden, varvid det är särskilt motiverat. På det sättet kan utgångsfakta anskaffas om områdets tillstånd och riskhanteringsbehov. Detta anses ha betydelse för att främja det nationella undersöknings- och saneringsprojektet och den nationella strategin. Denna utredningsfas är ofta snabb och förmånlig.

Sanering ordnas endast i undantagsfall till exempel i objekt som innebär utmaningar för hälso-skyddet och där det är svårt att hitta andra verkställare. Sanering kan också ordnas i situationer där man nationellt vill pröva en ny sanerings- eller uppföljningsmetod. Med hjälp av erfarenheter av ett sådant projekt kan saneringsverksamheten effektiviseras även i andra projekt. Kostnaderna för sanering är ofta betydligt högre än för utredning, och ett saneringsprojekt kan pågå i flera månader eller till och med ett par år.

Med stöd av det föreslagna 2 mom. kan Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland fatta ett beslut om ordnandet av utredning eller sanering. Beslutet kan exempelvis vara ett internt beslut hos myndigheten. Beslutet ska motiveras enligt de bestämmelserna i förvaltningslagen.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan endast fatta beslut inom ramen för sina egna resurser. Ärendet kan inledas hos myndigheten antingen på myndighetens initiativ eller efter anmälan eller framställning som gjorts av någon annan aktör.

Som allmän lag iakttas bestämmelserna i förvaltningslagen. I förfarandet ska parten höras med stöd av bestämmelserna om hörande i förvaltningslagen. De som ska höras är typiskt ägaren och innehavaren av området. Även andra aktörer kan höras vid behov om situationen kräver det. Sådana kan vara till exempel den kommunala miljöskyddsmyndigheten eller någon annan kommunal myndighet.

I praktiken kan ordnandet av utredningen och saneringen vara förknippat med avtal som ingås med olika aktörer om åtgärderna och villkoren för dem, såsom ansvarsfördelning, tidsschema och övervakning samt anskaffning av behövliga samtycken och tillstånd för utredningsarbetet.

Bestämmelser om dessa ska dock inte införas i den föreliggande lagen. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland föreslås fungera på ett ändamålsenligt sätt för att åtgärden ska kunna utföras och det avsedda resultatet uppnås.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla ett bemyndigande att utfärda förordning. Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om urvalsgrunder för områden som avses i 1 mom. och om innehållet i det beslut som avses i 2 mom.

13 §. Ändringssökande. Bestämmelser om rättsmedel i samband med ett beslut som avses i den föreslagna 12 § ges i denna paragraf. Omprövning av beslutet kan begäras på det sätt varom föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003). Ett beslut med anledning av en begäran om omprövning ska enligt förslaget överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Bestämmelsen avses ha samma innehåll som ändringssökande i ett statsunderstödsbeslut.

14 §. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. Bestämmelser om ikraftträdandet ingår i lagens 14 § 1 mom. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Enligt den föreslagna paragrafens 2 mom. iakttas i ärenden som är anhängiga vid förvaltningsmyndigheter eller domstolar när denna lag träder i kraft de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet av denna lag. Ikraftträdandet av den föreslagna lagen ska alltså inte ha någon effekt på förfaranden som eventuellt redan inletts. På de fall som anhängiggörs efter ikraftträdandet av den föreslagna lagen tillämpas de bestämmelser som ingår i den.

1.2 Avfallslagen

148 §. Ikraftträdande. Från ikraftträdandebestämmelsen stryks den reglering som är överlappande med den föreslagna nya lagen.

Det föreslås att första meningen i 148 § 3 mom. i avfallslagen ska strykas. Med stöd av den har 35 § i avfallslagen (1072/1993) och 4 kap eller 15—16 § i avfallsförordningen (1390/1993) förblivit i kraft av lagar som i övrigt har upphävts. Bestämmelser som gäller det nuvarande systemet behövs inte längre i och med den nya lagen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Förslaget innehåller bemyndiganden för statsrådet att utfärda förordning i 4—7 och 12 §, med stöd av vilka bestämmelser föreslås utfärdas som preciserar lagen. Som rättslig grund för den nya föreslagna nya förordningen används även statsunderstödslagen. Förordningen ska bland annat innehålla de bestämmelser som förutsätts av EU:s reglering av statligt stöd.

3 Ikraftträdande

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De viktigaste grundläggande rättigheterna som har samband med de föreslagna bestämmelserna är jämlikhet (grundlagens 6 §), ansvar för miljön (grundlagens 20 §) och rättsskydd (grundlagens 21 §). Ett flertal av de föreslagna bestämmelserna hänför sig till alla dessa grundlägg-

gande rättigheter. Den föreslagna regleringen grundar sig på att statsunderstödslagen ska iaktas i systemet som en allmän lag. Den föreslagna lagen ska endast innehålla specialbestämmelser som beaktar stödsystemets särskilda drag och som bildar en helhet tillsammans med de tillämpliga bestämmelserna i statsunderstödslagen.

Jämlikhet

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Den allmänna jämlikhetsklausulen uttrycker huvudprincipen för likvärdighet och jämlikhet. Klausulen inrymmer ett förbud mot godtycklighet och ett krav på likadant bemötande i likadana fall (RP 309/1993 vp, s. 46). Den allmänna jämlikhetsklausulen riktar sig också till lagstiftaren och innebär att människor eller grupper av människor inte på ett godtyckligt sätt genom lag får placeras i en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra. Klausulen kräver ändå inte att alla människor ska bemötas likadant i alla avseenden, om inte de förhållanden som inverkar på saken är likadana. Likabehandlingsaspekterna har betydelse såväl när fördelar och rättigheter beviljas genom lag som när skyldigheter åläggs. Å andra sidan är det utmärkande för lagstiftningen att den på grund av visst godtagbart samhälleligt intresse behandlar människor olika bland annat för att främja faktisk jämlikhet (RP 309/1993 rd, s. 42—43, GrUU 38/2006 rd, s. 2). Grundlagsutskottet brukar i sin praxis anse att inga skarpa gränser kan härledas ur jämlikhetsprincipen när en lagstiftning som avspeglar den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas (GrUU 11/2012 rd, s. 2, GrUU 2/2011 rd, s. 2, GrUU 64/2010 rd, s. 2, GrUU 35/2010 rd, s. 2, GrUU 5/2008 rd, s. 5, GrUU 38/2006 rd, s. 2, GrUU 1/2006 rd, s. 2, GrUU 15/2001 rd, s. 3). Det väsentliga är om särbehandlingarna i de aktuella situationerna kan motiveras på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till systemet med de grundläggande fri- och rättigheterna. Ur grundlagens likabehandlingsbestämmelser har utskottet i olika sammanhang härlett kravet att särbehandlingarna inte får vara godtyckliga eller att skillnaderna inte får bli oskäligen (se t.ex. GrUU 7/2014 rd, s. 5—6, GrUU 11/2012 rd, s. 2, GrUU 37/2010 rd, s. 3, GrUB 11/2009 rd, s. 2, GrUU 18/2006 rd, s. 2). Grundlagens jämlikhetsbestämmelse gäller i princip endast människor. Jämlikhetsprincipen kan dock ha betydelse också i bedömningen av reglering som gäller juridiska personer, särskilt om det är fråga om bestämmelser som indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning (GrUU 11/2012 rd, s. 2). Vanligen är det en kommun som ansöker om understöd enligt den föreslagna lagen. Endast i sällsynta situationer är sökanden en fysisk person eller ett företag eller ett annat samfund. Det är dock motiverat att bedöma den föreslagna regleringen även ur jämlikhetssynvinkel.

Den föreslagna lagen syftar till att öka transparensen i systemet och jämlikheten bland annat genom bestämmelser om tillämpningsområdet (1 §) beviljande av understöd (2 §) samt om förutsättningar för beviljande av understöd, statsunderstödet storlek och stödberättigande kostnader (6—7 och 9 §). Stödformer föreslås vara statsunderstöd enligt prövning samt en uppgift för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland att ordna arbetet (12 §). Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan också tillhandahålla sakkunnigtjänster (8 §).

På grund av begränsade resurser beviljas understödet (6 och 12 §) liksom även sakkunnigtjänster alltid enligt prövning. Enligt en bedömning från dessa utgångspunkter uppfyller den föreslagna regleringen även kraven på jämlikhet, eftersom särbehandlingen baserar sig på de resurser som vid den aktuella tidpunkten finns till förfogande och på en prioritering av områdena med hänsyn till hälso- och miljöskyddet.

Den föreslagna regleringen syftar till att säkerställa att de som ansöker om understöd behandlas lika i likadana situationer. Detta gäller särskilt bedömning av förutsättningarna för beviljande av understöd (6 §) och understödets omfattning och storlek (7 §) samt utredning och sanering. Även vetskapen om möjligheten att ansöka om understöd främjar jämlikheten.

Ansvar för miljön

Enligt grundlagens 20 § 1 mom. bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. I bestämmelsen uttrycks människornas helhetsansvar för att bedriva ekonomisk och samhällelig verksamhet enligt principer som säkerställer att den levande och den livlösa naturens mångfald bevaras (se RP 309/1993 rd, s. 66/II). Bestämmelsen omfattar både att hindra ödeläggelse av miljön eller miljöförstöring och aktiva åtgärder som gynnar miljön. Enligt grundlagens 20 § 2 mom. ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Avsikten är att bestämmelsen ska påverka i första hand lagstiftarens och andra normgivares verksamhet (RP 309/1993 rd, s. 66).

Den rättsliga betydelsen av den grundläggande rätten till en sund miljö har förstärkts efter det att lagen stiftades. I den juridiska litteraturen och i grundlagsutskottets utlåtanden (bl.a. GrUU 21/1996 rd och GrUU 38/1998 rd) har den tolkningen omfattats att det är fråga om en i normativt hänseende förpliktande bestämmelse om en grundläggande rättighet. De miljövärden som uttrycks i bestämmelsen om den grundläggande rätten till en sund miljö ska beaktas i all lagstiftning och rättskipning som har betydelse från miljösynpunkt. Också högsta förvaltningsdomstolen konstaterar i sitt avgörande (HFD 2002:86) att bestämmelsen om den grundläggande rätten till en sund miljö för sin del styr lagtillämpningen och -tolkningen.

Det föreslagna stödsystemet bidrar till att säkerställa tillgodoseendet av de grundläggande miljö rättigheterna. Det är angeläget att begränsade resurser inriktas på rätt sätt och att Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland i vissa fall ska kunna åta sig att utreda och sanera ett område med statliga medel (12 §). Med tanke på allmänt intresse är det motiverat att ordna utredningen av föroreningsgraden på områden som eventuellt kan orsaka olägenhet för hälsan och miljön för att behovet av sanering ska kunna bedömas. På det sättet skyddas ofta i synnerhet den kommunala vattenförsörjningen i fråga om uttag av vatten för vattentjänstverk samt grundvatten i allmänhet. I sådana situationer har utredning av föroreningsgraden och sanering en stor betydelse.

Stödformerna i lagförslaget och helheten av regleringen syftar till att inrikta stödet på rätt sätt och åstadkomma ett lyckat slutresultat. Det väsentliga är att utredningen av föroreningsgraden på området och vid behov saneringen genomförs på ett sådant sätt att risk och olägenhet fås på godtagbar nivå. De föreslagna bestämmelserna behövs för att målen för beviljat understöd ska kunna uppnås. Med tanke på de grundläggande miljö rättigheterna är den föreslagna lagen motiverad. De föreslagna bestämmelserna utgör en del av systemet för så kallat subsidiärt ansvar, där någon annan än förorsakaren av föroreningen ansvarar för kostnaderna och vid behov även för de åtgärder som utredning förutsätter.

Rättsskydd

Utgångspunkten för rättsskyddet är att individen har rätt att på eget initiativ få sin sak behandlad av en behörig domstol eller någon annan myndighet (grundlagens 21 §). Behandlingen ska också alltid ske på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål. Bestämmelsen har ett direkt samband med laglighetsprincipen som förutsätter att lag noggrant iakttas i all offentlig verksamhet.

Om en förmån eller service väsentligt är beroende av myndighetens prövning och disponibla anslag kan det i allmänhet inte vara fråga om en så starkt etablerad eller med tanke på rätts-

skyddet så nödvändig rättighet att den skulle lyda under 21 § 1 mom. i grundlagen (GrUU 39/2013 rd, s. 3/II, GrUU 32/2012 rd, s. 4, GrUU 63/2010 rd, s. 2, GrUU 16/2000 rd, s. 4, GrUU 12/1997 rd, s. 1). Av denna anledning har lagförslaget inte bedömts i relation till 21 § 1 mom. i grundlagen. Däremot har 21 § 2 mom. i grundlagen betydelse, eftersom den anger de viktigaste delområdena för rättvis rättegång och god förvaltning, för vilka bland annat gäller rätten att få motiverade beslut (GrUU 27/2012 rd, s. 2, GrUU 10/2012 rd, s. 5—6, GrUU 10/2011 rd, s. 2, GrUU 48/2006 rd, s. 5, GrUU 10/2006 rd, s. 3, GrUU 4/2004 rd, s. 8—9, GrUU 46/2002 rd, s. 8, GrUU 12/2002 rd, s. 6) samt rätten att söka ändring (GrUU 27/2013 rd, s. 4/II).

Enligt 10 § i den föreslagna lagen ska ett beslut fattas om understödet. Beslutet föreslås innehålla de omständigheter som förutsätts av statsunderstödslagen och förvaltningslagen. Även uppgiften för Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland att ordna tjänsterna ska grunda sig på ett beslut. (12 §). Skyldigheten att motivera beslutet ingår i 45 § i förvaltningslagen.

Till ett beslut om statsunderstöd enligt 10 § i den föreslagna lagen samt till ett beslut om ordnande enligt 12 § ska behövliga anvisningar om hur man begär omprövning bifogas med stöd av bestämmelserna i 7 kap. i förvaltningslagen (46—47 §). Omprövning av ett beslut om statsbidrag kan begäras med stöd av 34 § i statsunderstödslagen. Den föreslagna lagens 10 § 3 mom. innehåller en hänvisning till att bestämmelser om ändringssökande finns i 34 § statsunderstödslagen. Fokus har legat på innehållskraven i beslutet, trots att innehållet till övriga delar i situationer som avses i 10 § bestäms enligt den föreslagna lagen, statsunderstödslagen och förvaltningslagen.

I ett beslut enligt lagförslagets 12 § får omprövning begäras på motsvarande sätt och därefter ändring sökas genom besvär. När det inte är fråga om en uppgift för en statsbidragsmyndighet avses bestämmelserna om ändringssökande ingå i den föreslagna lagens 13 §. I sådana fall ska på samma sätt i första hand de bestämmelser om omprövningsförfarande iakttas som ingår i 7 a kap. i förvaltningslagen. Ett beslut med anledning av en begäran om omprövning ska enligt förslaget överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

På ovan anförda grunder ska propositionen anses harmoniera med rättsskyddssynpunkterna i grundlagen.

På nämnda grunder anses lagförslagen kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om stödjande av sanering av förorenade områden

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om stödjande av utredning av föroreningsgraden på och om stödjande av sanering av förorenade områden.

2 §

Beviljande av understöd

Understöd enligt prövning kan med stöd av denna lag beviljas för utredning av den risk eller olägenhet för hälsan eller miljön som förorening av mark, grundvatten eller sediment orsakar samt för sanering av förorenade områden.

Understöd kan beviljas inom ramen för det maximibelopp som fastställts i statsbudgeten.

3 §

Miljöministeriets uppgifter

Miljöministeriet svarar för den allmänna styrningen, uppföljningen och utvecklingen av verksamhet som avses i denna lag.

4 §

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands uppgifter

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland är statsbidragsmyndighet enligt statsunderstödslagen (688/2001). Bestämmelser om statsbidragmyndighetens uppgifter finns dessutom i statsunderstödslagen

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska främja hållbar riskhantering i fråga om förorenade områden. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland ska dessutom styra och främja verkställigheten och tillämpningen av denna lag genom rådgivning och vägledning.

Bestämmelser om Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands sakkunnigtjänster finns i 8 § och bestämmelser om uppgifterna som anordnare av utredning av föroreningsgraden på ett område och sanering av området i 12 §.

Närmare bestämmelser om Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands uppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Tillämpning av statsunderstödslagen och Europeiska unionens lagstiftning om statsunderstöd

På statsunderstöd tillämpas utöver denna lag bestämmelserna i statsunderstödslagen.

Om understöd beviljas ett företag eller någon annan sammanslutning som utövar ekonomisk verksamhet, tillämpas dessutom Europeiska unionens regler om statligt stöd.

Närmare bestämmelser om beviljande, utbetalande och användning av statsunderstöd som överensstämmer med Europeiska unionens regler om statligt stöd får utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 §

Förutsättningar för beviljande av statsunderstöd

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan bevilja understöd för ett i 2 § avsett ändamål, om

1) det inte kan utredas vem som orsakat föroreningen eller om förorenaren inte kan anträffas eller inte förmår svara för kostnaderna för åtgärderna, och

2) det är uppenbart oskäligt för någon annan än den som orsakat föroreningen att utreda föroreningsgraden på ett område eller sanera området.

Statsunderstöd kan beviljas, om det för att utreda och kontrollera de risker eller olägenheter för hälsan eller miljön som föroreningen orsakar är motiverat att utreda föroreningsgraden på ett område, bedöma saneringsbehovet och vid behov sanera området.

Som villkor för beviljande av understöd kan ställas att det offentliga samfund, det företag eller den sammanslutning av annat slag eller den fysiska person som är sökande deltar i åtgärderna eller kostnaderna för dem.

Bestämmelser om ansökan om statsunderstöd finns i 9 § i statsunderstödslagen. Närmare bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av understöd och om de uppgifter och utredningar som ska fogas till ansökan utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Statsunderstödet omfattning och storlek

Statsunderstödet kan helt eller delvis täcka kostnaderna för utredning av föroreningsgraden på eller för sanering av ett förorenat område.

Vid prövning av understöd och understödets storlek ska statsbidragsmyndigheten beakta en annan aktörs andel av åtgärderna eller av kostnaderna för dessa, hur allvarliga eller sannolika riskerna eller olägenheterna för hälsan eller miljön är, åtgärdernas brådskande natur samt andra offentliga medel som erhållits för åtgärderna. Vid prövning ska dessutom som en faktor som minskar understödets storlek beaktas den ekonomiska nytta som ägaren eller innehavaren av fastigheten eller den som genomför saneringen får av att saneringen genomförs. Vid prövning av understödets storlek kan även lämpligheten och hållbarheten av den metod som används vid åtgärderna beaktas.

Närmare bestämmelser om grunderna för bestämmande av understöd och om understödets maximibelopp, syftet med understödet och om fastställande och beaktande av den ekonomiska nyttan av sanering utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §

Sakkunnigtjänster

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan på begäran av sökanden tillhandahålla sakkunnigtjänster för utredning av föroreningsgraden på och för sanering av ett område. Bestämmelser om avgiftsbelagda tjänster finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

9 §

Stödberättigande kostnader

Stödberättigande kostnader är kostnader för utredning av föroreningsgraden på ett område samt planerings-, undersöknings-, bedömnings- och rapporteringskostnader för sanering och saneringskostnaderna för området samt därtill hörande övriga behövliga kostnader.

Stödberättigande kostnader kan också kostnaderna för sådana åtgärder vara som vidtas i fråga om byggnader, konstruktioner eller strukturer och som är nödvändiga för att man ska kunna bedöma föroreningsgraden på ett område eller utföra saneringsåtgärder.

10 §

Statsunderstödsbeslut

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland fattar statsunderstödsbeslut som avses i 11 § i statsunderstödslagen.

Om Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland anvisar i 8 § avsedda sakkunnigtjänster för utredning av föroreningsgraden på eller för sanering av ett område, kan uppgift om detta inkluderas i statsunderstödsbeslutet.

Bestämmelser om ändringssökande finns i 34 § i statsunderstödslagen.

11 §

Återbetalning och återkrav av understöd

Bestämmelser om återbetalning och återkrav av understöd finns i 5 kap. i statsunderstödslagen.

12 §

Utredning av föroreningsgraden på ett område och sanering av området

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland kan på sin bekostnad sörja för utredningen av föroreningsgraden på ett område och saneringen av området, om förutsättningarna enligt 6 § för beviljande av statsunderstöd uppfylls.

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkaland fattar beslut om ordnande av utredning och sanering.

Närmare bestämmelser om urvalskriterierna för områden som avses i 1 mom. samt om innehållet i det beslut som avses i 2 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 §

Ändringssökande

Omprövning av ett beslut som gäller utredning av föroreningsgraden på ett område och sanering av området får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen (434/2003). Det beslut som meddelas med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Besvär över ett beslut av förvaltningsdomstolen får anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

14 §

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

I ärenden som är anhängiga vid förvaltningsmyndigheter eller domstolar när denna lag träder i kraft iakttas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om ändring av 148 § i avfallslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i avfallslagen (646/2011) 148 § 3 mom. som följer:

148 §

Ikraftträdande

De förordningar och beslut av statsrådet och miljöministeriet som utfärdats med stöd av 1993 års avfallslag förblir i kraft till den del de inte strider mot denna lag, till dess att något annat föreskrivs med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 22 november 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Bostads-, energi- och miljöminister Kimmo Tiilikainen

2.

Lag

om ändring av 148 § i avfallslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i avfallslagen (646/2011) 148 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

148 §

148 §

Ikraftträdande

Ikraftträdande

Bestämmelserna i 35 § i 1993 års avfallslag och i 4 kap. i avfallsförordningen, vilket gäller avfallshanteringsarbeten, förblir dock i kraft när denna lag träder i kraft. Också de förordningar och beslut av statsrådet och miljöministeriet som utfärdats med stöd av 1993 års avfallslag förblir i kraft till den del de inte strider mot denna lag, till dess att något annat föreskrivs med stöd av denna lag.

De förordningar och beslut av statsrådet och miljöministeriet som utfärdats med stöd av 1993 års avfallslag förblir i kraft till den del de inte strider mot denna lag, till dess att något annat föreskrivs med stöd av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .